

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir - nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujeja Izvor: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.

Filliale: Novo mesto.

Bollettino No 1084

I porti di Bona, Bougie e Sfax bombardati

Un sommergibile nemico affondato 10 velivoli nemici distrutti

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Nostri reparti aerei hanno attaccato, con efficaci azioni notturne i porti di Bona, Bougie e Sfax.

Un sommergibile nemico è stato affondato nel Tirreno da una unità germanica che ha catturato parte dell'equipaggio.

Nella giornata di ieri plurimotori avversari effettuavano incursioni sulle città di Napoli, Reggio Calabria, Cagliari, Messina e Augusta facendo vittime e causando danni, particolarmente ingenti a Cagliari per due volte bombardata.

Il fuoco delle artiglierie contro-aeree distruggeva tre apparecchi nel cielo calabro, uno a Porto Empedocle e uno a Messina.

Sette altri velivoli venivano abbattuti in combattimento da cacciatori italiani e germanici: cinque a Cagliari, due ad Augusta.

A seguito delle incursioni citate dal bollettino odierno sono finora segnalati tra la popolazione civile: 5 morti e 34 feriti a Napoli, 10 morti e 56 feriti a Cagliari, 19 morti e 41 feriti ad Augusta.

Vojno poročilo št. 1084

Pristanišča Bona, Bougie in Sfax bombardirana

Sovražna podmornica potopljena 10 sovražnih letal sestreljenih

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Naši letalski oddelki so v uspešnih nočnih nastopih napadli pristanišča Bona, Bougie in pa Sfax.

V Tirenskem morju je neka nemška ednica potopila eno sovražno podmornico in zajela del posadke.

Včeraj sornasprotni večmotorniki napadli mesta Napoli, Reggio Calabria, Cagliari, Messina, Augusta, povzročili žrve in naredili škodo, zlasti veliko v Cagliariju, ki je bil dvakrat bombardiran.

Ogenj protiletalskega topništva je uničil tri stroje na calabrijskem nebu, enega v Porto Empedocle in enega v Messina.

Šestem nadaljnjih bombnikov so v drobojih sestrelili italijanski in nemški lovci: pet v Cagliariju, dva pa v Augusti.

Pri napadih, omenjenih v današnjem vojnem poročilu, je bilo doslej ugotovljenih med civilnim prebivalstvom: 5 mrtvih in 34 ranjenih v Napoli, 10 mrtvih in 56 ranjenih v Cagliariju, 19 mrtvih in 41 ranjenih v Augusti.

Krajevno delovanje na vzhodu

Ducejeva in Hitlerjeva poslanica hrabrim borcem v Tunisu

Hitlerjev glavni stan, 14. maja. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na vzhodni fronti je potekel včerajšnji dan razen krajevnega delovanja napadalnih in izvidniških oddelkov v splošnem mirno. Težko topništvo kopne vojske je povzročilo požare v skladištnih napravah Petrograda.

Pri podnevnem prodoru britansko-ameriških letalskih oddelkov proti zasedenemu zapadnemu ozemlju in v letalskih bitkah nad Atlantikom je bilo sestreljenih 14 sovražnih letal.

V pretekli noči so prodrli britanska letala v široki fronti nad ozemlje Nemčije in so napadla z rušilnimi in zažigalnimi bombami nekaj krajev v zapadni in srednji Nemčiji, v več primerih tudi majhne podeželske občine. Prebivalstvo je imelo izgube. Doslej je javljena sestrelitev 34 sovražnih letal. Stotnik Lütt je dosegel kot nočni lovec včeraj šest letalskih zmag.

V borbi proti Veliki Britaniji je izvedlo letalstvo v noči na 14. maj močan napad na industrijsko mesto Chelmsford. Bombni zadetki so povzročili velike požare v oboroževalni industriji. Stiri letala se od tega podjetja niso vrnila.

Hitlerjev glavni stan, 14. maja. AS. Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Junaški boj nemških in italijanskih oddelkov, borečih se v Afriki, se je danes častno končal. Poslednje skupine, ki so se upirale v okolici Tunisa, so ostale ves dan brez vode in živeža ter so morale prenehati z bojem, ko so porabile vse strelivo. Konec koncev so morale prenehati zaradi pomanjkanja preskrbe, ne pa zaradi napadov nasprotnika, ki je tudi na tem bojišču moral zelo pogosto priznati, da je naše orožje boljše.

Nemški in italijanski bojovníci pa so v Afriki vsakakor izpolnili nalogo, ki jim je bila določena. Z odporom, ki je nasprotniku dolge mesece v zagrizenem boju osporaval vsako ped ozemlja, so v Severni Afriki dajali posla kar najogromnejšim nasprotnikovim silam in jim zadali zelo hude izgube v ljudeh in blagu. Olajšanje, ki smo ga s tem dosegli na drugih bojiščih, in pa pridobitev na času sta v zelo znatni meri koristila poveljstvom osnih držav. Generalu von Arminu, ki je nekaj časa

Čast junaški prvi Armadi

Radijski govor generala Ambrosia o junaštvu prve italijanske armade in njenega poveljnika maršala Messeja

Govor, ki ga je imel sredi po radiu general Ambrosio, načelnik glavnega stana, v čast junaški prvi armadi:

24. oktobra 1942 se je začela v ožini pri Alameinu bitka, ki naj bi odločila o usodi Severne Afrike. Te postojanke, ki so jih osne žete dosegle s svojimi vojnimi vrlinami, ne pa s premočjo v sredstvih, so več dni vzdržale pod udarci močnih britanskih oklepnih sil navzlic strahovitemu osredotočenemu ognju topništva in množičnemu letalskemu bombardiranju. Šele potem ko so nasprotniku zadale najhujše izgube, ki so ga pri nadaljnjih bojih pripravile do pametnejšega nastopanja, so začele italijanske in nemške enote z nastopom, ki ga bo vojaška zgodovina pomnila kot najpopolnejši umikalni manever. Težka naloga, ki so si jo zamislili in vodili poveljniki, je mogla biti izvedena zaradi vzgledne samoodpovedi čet, ki so odločno prevzemale nase žrve in najtežje nadloge v dolgem in nepretrganem boju.

Medtem ko je bitka divjala na libijskem ozemlju, sta se v francoski Sev. Afriki izkrcali dve novi armadi: 1 britanska in 5. ameriška, katerima so se potem pridružile skupine upornih Francozov. Tedaj se je razvile med osnimi in nasprotnikovimi silami še bolj omajalo. Sprito tega dejstva, ki je temeljito sprebrlo vojaški položaj v Sredozemskem morju in pomenilo neposredno ogrožanje Južne Evrope, je os vrgla v Tunis nekaj tisoč vojakov, katerim se je z drznimi nastopi posrečilo omrtvititi nasprotnikove pobude in mu preprečiti, da ni dosegel takojšnjih uspehov navzlic veliki številni pramoči. Tunizija je začela odigravati svojo veliko vlogo.

Čeprav se je Angležem in Amerikancem posrečilo močno in stalno povečavati svoje sile, ker sta imeli na razpolago vse zaklade britanskega in ameriškega imperija, sta morali Italija in Nemčija voziti svojo preskrbo skozi pasti, ki jih je nastavljal delovanje nasprotnikovega letalstva in mornarice. Razen močnejših pomorskih in podmorskih sil sta Anglija in Amerika zbrali ob Sredozemskem morju močne letalske oddelke, ki so z letališč v Alžiriji, Maroku, v Malte in kasneje tudi iz Libije lahko nepretrgoma nadzorovali Sicilski preliv in napadli sleherni pomorsko in letalsko enoto.

Te okoliščine so še bolj obremenile že itak težko nalogo naše mornarice in našega letalstva, ki je moralo varovati sredozemske poti in varovati pred zasedami pomorske in letalske spremiljave, namenjene za preskrbo tuniškega bojišča. Niti letalstvo niti mornarica se pa nista omejevali le na te zaščitne nastope: eno kakor drugo se je junake udeleževalo nastopov in napadalo angleško-amerikanske poti in vojne enote.

21. marca je nasprotnik začel z ofenzivo v Tuniziji. Po več dneh ostrega boja na črti Mareth ni bilo nobenega uspeha. Zaradi neugodnih prijetljajev na srednjem odseku je prva armada odšla na črto Chioft in zapustila Marethsko črto, katero je znala obdržati nedotaknjeno. Obroč se je vedno bolj zoževal. Novo ukazani urejeni umiki z južnega odseka na črto pri Emfidavillu ni položaja v bistvu nič spremenili. Tudi ni siloviti napad Angležev in Amerikancev več dni dosegel nobenega uspeha. Junaški bojovníci naše prve

armade so nasprotnikovim armadam zadajali krvave in ponovne poraze. Junaške dogodbe pri Takruni in v drugih postojankah tega odseka so vsem v še tako svežem spominu, da jih ni treba posebej ponavljati. Spadajo pa v vrsto neverjetne slave italijanske vojske. Ko je docela spodletel poskus na južnem odseku, se je žarišče bojev preneslo na zahod. In tukaj se je nasprotniku zaradi močnejših sil in oborožitve posrečilo zločiti odpor branilcev. Sprito sil, ki so stale silam osi nasproti, ko je bilo razmerje med oklepnimi vozovi 1:20, razmerje med oklepnimi avtomobili 1:7, topništva 1:3, ne da bi upoštevali strašansko razliko med obema letalstvom, bi nobena človeška sila in nobena še tako trdna volja ne mogla dolgo časa takega pritiska vzdržati.

Ko bo dovoljeno objaviti podatke o sili osi v zaključnem obdobju bitke v Tuniziji, se bodo Angleži in Amerikanci morda sramovali boječnosti, s katero so vodili zaključni boj. V dneh 7., 8., 9. in 10. maja, ko je 1. italijanska armada z nezlomljivim junaštvom svojih oddelkov zadrževala pred svojimi postojankami britansko 8. armado, je na severnem odseku padla Bizerta s Tunisom in s tem je bila zapčatena usoda četrte nemške oklepne armade. Ta armada se je borila z zagonom in junaštvom, toda končno je morala kleniti pred močnejšim nasprotnikom. V pozdravi brzokavki, ki jo je poslal generalu Messeju, je general von Armin poveljeval vedenje italijanskih oddelkov, rekoč: »da se je posebno topništvo veličastno borilo, in to na način, ki je v celoti vreden njegovih slavnih izročil«.

12. maja zjutraj je moral tudi nemški afriški zbor, ki je bil zmagoviti prvoborilec v vseh bitkah, odjenjati z bojem zaradi porabljenega streliva, ko je uničil vse naprave in vojaško blago. Ko je odpor postal nemogoč, je poveljnik skupine armad kot vojak, ki je prepuščen o končnem zmagovitim izidu boja, naslovil goreč pozdrav poslednjega afriškega bojovníka nemškemu in italijanskemu narodu. Hitler je izrekel visoko priznanje generalu von Arminu, ki je bil poveljnik skupnih armad. Duce je tudi poslal sporočilo, v katerem je izrekel pomeno občudovanje italijanskega naroda in svoje občudovanje nezlomljivega junaštva, ki so ga vojaki v Tuniziji pokazali proti toliko močnejšemu nasprotniku. V njih občuduje najčistejši izraz vojaških sposobnosti osnih narodov. Tako je ostala naša 1. armada sama v boju: Njej pripada velika čast, da je vzdržala zadnji odpor na afriških tleh.

Četudi so se proti njej osredotočile razen 8. armade tudi vse druge velike nasprotnikove sile, so njeni oddelki sprejeli boj. Boj divja v prvih črtah, nepretrgoma se bije na vsem bojišču. Nekaj postojank je bilo še tako spočetka izgubljenih, ponovno zavzetih in spet iz-

gubljenih, nazadnje pa končno osvojenih za nas zaradi nezasiščenega napora naših oddelkov.

General Messe poroča Duceju o čudovitem vedenju poveljnikov in navadnih vojakov, ki se, ne meneč se za bližnjo usodo, bojujejo in delujejo z nespremenjeno odločnostjo, ker so prepričani, da njihova žrtev jamči za gotovo bodočnost domovine. Dne 11. in 12. maja so boji čedalje hujši in dogodki vse hitrejši. Sovražno zahtevo, naj se vdajo, general Messe kot zvest tolač svojih ljudi zavrne. Istega dne izreče Duce armadi občudovanje in ponos vseh Italijanov za zgodovinske strani, ki jih italijanski vojaki pišejo na tem poslednjem koščku afriške zemlje, iz katerih žari velika, za domovino vsa strelja sijajna slava. Poslanico so prebrali vsem četam prve armade in prepričala jih je o hvalečnosti domovine za žrtev ter jim znova podžala bojnega duha.

Dne 12. maja je položaj prve armade postal nevzdržen: njene postojanke so še nedotaknjene, toda topništvo je že jelo slabeti in moralo umolkneti, ker je zmanjkalo streliva. Vojaki sami so uničili mnogo topov, da ne bi prišli nasprotniku v roke. Poveljnik topništva je zapovedal, naj topničarji v znamenje slave in žrtev izstrelijo poslednje naboje ob vzkliku: »Živel kralj, živel italijansko topništvo!« Neomajna odločnost generala Messeja, da se bori do skrajnosti, dokler mu ne dovolijo častne vdaje z orožjem, pomeji trden sklep moškega poguma in neukrotljivega ponosa.

Vsak nadaljnji odpor na bi bil jalov in Duce je zapovedal, naj se odpor ustavi. Toda šele ko je armada izčrpala vse strelivo ter uničila vse topove in vse pehotno orožje, ji je poveljnik dal Ducejevo zapoved, naj odneha, sam pa si je pred usodo še enkrat na afriških tleh nadel slavno vojaško znamenja ter vzkliknil: »Živela Italija!«

Taki so bili dogodki poslednjih dni: To je zaključek šestmesečne bitke, v kateri je bil pridobljen čas, neprecenljivo dragocen v splošnem okviru te vojne. Njihov najvišji pomen je obsežen v besedi italijanskega vladarja, ko je odgovoril generalu Messeju, ki mu je poslal poročilo o trdni odločitvi svojih mož, da se bojejo z vsemi svojimi zastavami boriti do kraja:

»Z največjim občudovanjem sem gledal slavno dejanje prve armade. Njeno sijajno vedenje daje zanesljivo poročstvo za še sijajnejšo veličino naše nesmrtno domovine«.

Da bi se podčrtale vojaške vrline prve armade, je bil njen poveljnik imenovan za italijanskega maršala.

Sijajna žrtev naših vojakov v Afriki je seme bodoče slave in gotove sreče naroda.

Iz nje izhaja svetla dolžnost, da se borimo z isto vero, s katero so se odlikovali naši vojaki, ko so junaško izpolnjevali svoje dolžnosti«.

Neupogljiv vojni duh - poročstvo za bodočnost

Budimpešta, 14. maja. AS. Politični krogi v Budimpešti primerjajo junaški nemški in zlasti italijanski odpor v Tunisu z dogodki v Singapuru in Tobruku. V Singapuru se je predalo 60.000 angleških vojakov in v Tobruku 25.000 in to v mnogo ugodnejših okoliščinah: raje so se rešili in se niso hoteli žrtvovati kakor Italijani in Nemci v Tunisu, ki so tvegali tudi nemogoče, samo da bi dosegli strateške cilje in da bi zblestela njihova vojaška čast. Ta neupogljiv vojni duh italijansko-nemških čet — zaključuje madžarska uradna agencija — predstavlja po mnenju Budimpešte poročstvo za bodočnost. Dejstvo je, da so italijanske čete prenehale z odporom samo po izrecnem Ducejevem povelju. To dejstvo je dokaz nezlomljivega vojnega hotenja Italije, ki se po 35 mesecih afriške vojne še odločno upira sovražniku.

Dunkerque in Tunis

Milano, 14. maja. »Il Popolo d'Italia« piše: Ime Dunkerque, ki je v tuniški bitki mesece prihajalo iz ust naših sovražnikov, je v istih ustih ugasnilo. Sovražnik je že pred meseci ugal v hiter in bučen uspeh ter v nič manj bučen beg osnih sil, ki bi bil podoben angleškemu begu iz Dunkerque ali bi ga morda še celo prekašal. Sovražnik si še od daleč ni predstavljal, da bo titanika obramba tuniškega zidu trajala šest mesecev, da se bodo branilci borili do zadnjega naboja in še naprej in da bodo tako vzeli svetu možnost za vsako primerjavo med Tunisom in Dukerqueom. Ne sme se pozabiti, da so Angleži doživeli poraz pri Dunkerqueu po 25 dneh bitke in če je bil odpor, ki je segel preko meja danih možnosti, v Tunisu korišten za nadaljnji razvoj vojne, bi ne bil prav nič

manj koristen za Angleže nadaljnji odpor v Dunkerqueu. Tamkaj je bilo 500.000 mož, ki bi na tem odseku zadržali vse ali vsaj nekaj nemških divizij, ako bi se branili. Zaradi angleškega bega pa so dali Nemci le deetim divizijam nalogo končati to zadevo in so nadaljevali z vojno. Beg pri Dunkerqueu je dal popolno svobodo nemški armadi in je veljal Angleže izgubo velikanega vojnega gradiva ter 50.000 ljudi, za katere bi bilo bolje, da bi umrli v boju kakor pa da jih je požrlo vodovje v Rokavskem prelivu in končno tudi slava, čeprav nesrečna, nikdar ni brez koristi. Narod, ki zna blesteti v svojih vojaških krepostih, ne pogine. Ena zgubljena bitka je mogoče vedno popraviti, zgubljeno pokrajino je mogoče zopet osvojiti, nikdar pa ne zgubljene vojaške časti.

Vsaki 90 minut en tank

in vsak mesec 35 podmornic izdelajo v Nemčiji

Berlin, 13. maja. Veliki poletni nastopi na vzhodnem bojišču, za katere pa se ne da točno povedati, kdaj in kje se bodo začeli, bodo pokazali, da je nemška armada naravnost fantastično opremljena s tanki. Ta vtiš dobi večaki na dan praznika dela, ko so zvedeli nekaj tajnosti o nemški vojni izdelavi, ki prekaša vsa pričakovanja pri izdelovanju podmornic in tankov. Tako spuste nemške ladjedelnice v morje 35 podmornic na mesec, tovarne pa izdelajo vsaki 90 minut en tank. Nemški podjetniki in delavci so se po zimekih dogodkih na sovjetskem bojišču vrgli na delo s tolikšno vnemo in hitrejšo, da bodo dosegli svoj cilj še pred določenim časom. Vse tovarne so deset-

do dvanajstkrat povečale svojo zmogljivost. Tehnika je dosegla neverjeten napredek. Nekateri stroji za izdelovanje orožja so tako veliki, komplicirani in dragi, da si jih vsa podjetja ne morejo nabaviti, pač pa so porazdeljeni po različnih podjetjih. Delavci in tehnični strokovnjaki pri tem delu vneta sodelujejo in so sami iznašli 220 načinov za izboljšanje tankov, od katerih je bilo 92 predlogov sprejetih. Zanimiva je še naslednja statistika: pri zadnjem nabiranju delovnih sil so delavce vprašali, kje žele delati. Šestdeset odstotkov jih je odgovorilo, da žele delati v tovarnah za tanke, letala in podmornice. (Corriere della Sera.)

Moder Ducejev ukrep

Rim, 14. maja. AS. Duce je v svoji telegrafski okrožnici prefektom zapovedal, da naj se vsi živilski ali drugi predmeti, zaplenjeni kršiteljem zakonov o razdelitvi živil, ki jih po določenih zakona ni dovoljeno kopičiti, prodajo ljudskim kuhinjam, kjer teh ni, pa naj se neposredno in zastojno porazdele revnim družinam.

Sestanek Churchill - Roosevelt

Glavni predmet: položaj na Tihem morju — Nasprotujoča si poročila o pogovorih — Stalinova igra

Stockholm, 14. maja. Brzjojavke anglosaskih agencij o pogovorih med Rooseveltom in Churchillom v Washingtonu si še vedno nasprotujejo. Včeraj se je reklo, da imajo pogovori izrazito vojaški značaj, češ da je treba »v luči novih dogodkov« prikriti sklepe v Casablanci. Dokaz za to naj bi bila udeležba številnih osebnosti anglosaske vojske, mornarice in letalstva pri posvetu. Naravno obravnavajo tudi politična vprašanja, predvsem poljsko-rusko krizo, o čemer pravi navzočnost bivšega čehoslovaškega predsednika Beneša.

Danes pa poroča neka agencija iz Washingtona: Na splošno se smatra, da bi bilo neumno naziranje, češ da se Churchill in Roosevelt bavita z vojaškimi vprašanji in z zavezniki načrti za vdor v Evropo. Ti načrti so bili že sprejeti v Casablanci. Neka druga agencija, tudi anglosaska pa pravi: Upravičeno se da sklepati, da bo glavni predmet razgovorov med Churchillom in Rooseveltom vojaški položaj na Tihem morju in zlasti obramba Indije ter Kitajske.

Nadaljujejo se glasovi o možnosti sestanka med obema anglosaskima voditeljema ter Stalinom. Anglosaska propaganda namiguje, da bi bila Churchill in Roosevelt pripravljena oditi v Sibirijo, če bi Stalin blagovolil sprejeti njuno ponovna vabila. Stalinova igra je jasna: če tudi bi se odločil za tak sestanek, vendar želi, naj bi bil v takšni obliki, da ne bi poročal on in tega naj bi se zavedala njega partnerja, ki naj bi — z drugimi besedami povedano — sprejela njegove zahteve. Jasno je, da je vedno in-

ferioren tisti, ki prosi. Nekateri nevtralni komentariji so mnenja, da je danes med Združenimi državami in Anglijo na eni ter Sovjeti na drugi strani zelo kočljivo in težavno razmerje. Nenadoma so se spet razvnela vsa nasplost, ki so skopala med obema zaveznikoma taboroma pravcati prepadi. Sovjeti pritiskajo na London in Washington, naj se končno odločita za drugo bojišče in sicer na ozemlju, ki je po možnosti čim bolj oddaljeno od Rusije, ker ona ne zaupa svojim zaveznikom. Ta poskus naj bi bil izveden na zahodni obali. Komentatorji nadaljujejo, da končno ni več nobena tajnost, da Kremenj po pravici ali po krivici pričakuje neizogiben spopad med zahodnimi kapitalističnimi silami in med Sovjetsko Rusijo in zato Sovjeti žele, da bi Anglosasi v tej vojni utrpeli velike izgube. S tem bi dosegli dva cilja: Rusija bi končno dobila zaželjeno pomoč, del njenih sil bi lahko bil poslan na zahodno bojišče, Anglosasi pa bi oslabili, da ne bi več vznemirjali boljševev. Če bi se druga fronta končala s katastrofo, tem bolj za Sovjete. Takrat bi Rusija najlažje diktirala svoje politične zahteve ne le Poljski, marveč tudi drugim sovjetskimi sosedom.

Brez dvoma Churchill in Roosevelt preučujeta vsa sredstva za odvrnitev Stalinovih sumničenj in bi bila najraje, če bi prišlo do pogovora treh in bi tako pridobila na času ter odvrnila končni obračun na poznejši primernejši čas. V Moskvi to dobro vedo in skrbijo le za eno: da bi vrgli Anglosase v jama, ki jo ti kopljejo Sovjetom. (»Piccolo«.)

Desettisoči anglosaskih ranjencev v Tunisu

Tanger, 14. maja. AS. V vsa maroška in alžirska mesta brez prestatka prihajajo avtomobilske ambulance in vlaki z ranjenci s tuniškega bojišča. Doslej je prišlo v te kraje več deset tisoč ranjencev, kar pravi o zagrizeni borbi in o dolgotrajnosti odpora obeh čet pred zavezniki napredovanjem. Ker so vse vojaške in civilne bolnišnice prenatrpane, so izpraznili v Maroku vsa šolska poslopja in jih spreobrili v bolnišnice za ameriške vojaške, za angleške in francoske vojaške pa so poskrbeli na enak način v Alžiru.

Lep japonski uspeh

Buenos Aires, 14. maja. AS. Uradno washingtonsko poročilo pravi, da je bil pri japonskem letalskem napadu na Guadalcanal dne 7. aprila potopljena severnoameriška rušilca »Allan«, petrolejska ladja »Kanamwhae« pa na novozelandska korveta »Mars«.

Možnosti osi

Stockholm, 14. maja. Angleška revija »Contemporary Review« primerja položaj demokratičnih zaveznikov v tej vojni s položajem, ki so ga imeli v prejšnji vojni. Zdi ima os neoprekajeno vrsto oporišč od severnega rtiča do Pirenejev. Os lahko razpolaga tudi s Sredozemjem, česar v prejšnji vojni ni mogla. Če se pomisli še na podmorniško vojno in na vzhodno Azijo, ki je v japonskih rokah, je zaključek ta, da zavezniki v tej vojni niso prav nič na boljsem. (Radionaz.)

Letalski dvoboji na zahodu

Berlin, 14. maja. AS. Močna skupina nemških bombnih letal je preteklo noč napadla angleško mesto Chelmsford. Nastala je velika škoda ter mnogo požarov. Štiri nemška letala se niso vrnila. Preteklo noč je angleško letalstvo napadlo kraje v severni, srednji in zahodni Nemčiji. Škoda je znatna. Doslej je bilo ugotovljeno, da so nočni lovci skupno s protiletalsko obrambo sestrelili 32 angleških letal, računati pa je, da se bo to število povečalo.

Berlin, 14. maja. AS. Skupina severnoameriških bombnikov je včeraj popoldne v spremstvu močnih lovskih skupin priletela nad severozahodno Francijo. Se preden so sovražna letala dosegla obalo, so jih napadli številni nemški lovci in prišli del sovražnih letal k umiku. V letalskih dvobojih je bilo zbitih pet sovražnih letal, mnogo drugih pa poškodovanih. Tudi protiletalsko topništvo je sestrelilo več naspornih letal.

Berlin, 14. maja. AS. Razen na kubanjskem mostišču in severno od Lisicanskega, je včeraj na vzhodnem bojišču dan potekel razmeroma mirno. Pri nekem krajevnem sovjetskem napadu na kubanjskem mostišču je bil skoraj popolnoma uničen en sovjetski polk. Nemško letalstvo je z uspehom

bombardiralo zbirališča čet, prometna križišča in živilska skladišča v sovražnem zaledju. Pred Leningradom je težko topništvo obstreljevalo industrijske cilje ter skladišča goriva. Mnogo skladišč je bilo zažganih. Iz pristojnega vira se je tudi izvedelo, da je nemško letalstvo včeraj napadalo sovjetske čete na kubanjskem mostišču in ob zgornjem Donu. V zaporednih valovih so nemška letala obstreljevala železniške zveze in sovražne vojaške cilje od Kavkaza pa do severnega odseka vzhodnega bojišča. Nemški lovci so zažgali tudi en sovjetski motorni čoln v zalivu Kola.

Lectura Dantis

Ponovno opozarjamo, da bo danes ob sedmih zvečer v mali dvorani Filharmonične družbe predsednik Italijanskega kulturnega instituta prof. Bartolomei Calvi, ki je že znan po svojih predavanjih, razpravah in tečajih o Danteju, ki jih ima na naši univerzi, bral in komentiral 11. spev »Nebes«. Ob tem branju bo zlasti poudaril vzvišeni lik sv. Frančiška, ki ga je Dante ovekovetel.

Kopalništvo S. K. Ilirije v Ljubljani se odpre v soboto, 15. maja. Uprava kopalništva je poskrbel, da bodo imeli kopalci čim največ možnega ugodja. Čistoča in higijenske prilike ne bodo zaostajale za onimi prejšnjih let. Da pa se obdrži kopalništvo na višini, morajo sodelovati kopalci z disciplinirano paznjo na red in snago, obzirnostjo do sokopalcev ter čuvanjem kopalniških naprav. Ker kopalništvo vprašanje v Ljubljani še ni dokončno rešeno, je seveda naval na ilirijanske kopalništve velik. Zato je, kakor lani tudi letos, vpeljana dvojna frekvenca od 8—13 in od 13—19. Celodnevno kopanje ni dovoljeno. Priporočamo, da se kopalci, ki jim je to možno, poslužujejo kopalništva v dopoldanskih urah. Kopalci naj pazijo na ključne svojih kabin in omari. Zgodilo se je, da je kopalce pustil ključ svoje kabine na ležišču in šel v vodo, medtem pa je pobral ključ nepoklicanec in posetil kopalčevo kabino.

Razdeljevanje krompirja do 18. maja

Prehranjevalni zavod obvešča, da morajo konzumentje krompir, ki se razdeljuje proti marčnim odrezkom krompirjevih nakaznic, ta krompir dvigniti najpozneje do 18. maja pri kateri izmed sledečih tvrdk:

Kmetijska družba, Jelacina, Delavsko konzumno društvo, Kongresni trg, Vič, Zaloška c. Konzumno društvo Vič, Gregorc, Nickelsbacher, Smerkolj, Železničarska zadruga, Šarabon, Zadruga državnih uslužbencev. — Po tem dnevu ti odrezki izgubijo sleherno veljavnost.

Še o Umetniškem zborniku

»Velik del kritikov mi napravlja vtisk tistih ničvrednih plitvev, ki so nezmislivi, da bi si napravili svoja gnezda in v njem zvalili najmanjše jajce, in ki razdirajo gnezda in pobijajo jajca drugim, da se maščujejo za svojo nemoč.« (Honsarbr.)

Umetniški zbornik? Pod tem naslovom je »Slovenec« dne 13. maja priobčil poročilo o knjigi, ki jo je pravkar izdala Bibliofilska založba (Umetnost) v Ljubljani. Ker je delo samo bogdi med naročniki kakor tudi med strokovno razgledanimi ljudmi bilo vesplošno deležno resne pozornosti, je založbi pri njenem kajrnat težavnem delu samo v zadoščenju, če ališ tudi drugo plat zvona. Čeprav je omenjeno poročilo gospoda DC po svoji obliki le posreden ali neposreden izraz osebne užaljenosti in morebitne prizadetosti, ne pa plod nepristranskega opazovanja, vendar se nam nudi lepa priložnost, da priobčimo nekaj misli in stvarnosti pripomoremo do znanja. — Radi bi se vsaj na kratko dotaknili vseh zbolelih točk.

Ze pred sedmimi leti se je v Ljubljani rodila zamisel, izdajanja slovenske umetniške revije. Načrt je pa že s 1. številko zaspal. Krive niso bile morda slovenske razmere, ker je malo za tem sedanje uredništvo »Umetnost« to zamisel obnovilo in ima revija »Umetnost« danes že lepo tradicijo. Nekdo je moral začeti z oranjem ledine tudi pri nas. Monopola ni imel nihče v rokah. Zakaj si ga ni že tedaj prilastil g. DC? Naročniki in redni bralci »Umetnost« so dali misel, da bi se izdal vendar nekaj priročnik, ki naj posreduje stik med bralci in ustvarjalci umetniki. Tudi to je zamisel, ki med Slovenci še nima tradicije, da si o resnično obstoječi potrebi takih knjig ni dvoma. Zopet se vprašamo, zakaj ni ideje skušal uresničiti g. DC? Razumemo ga, ker vsak začetek je težak. Če je pa, kakor smo zvedeli od naročnikov samih, »Umetniški zbornik« presegel njih prič-

kovanje, smo takega uspeha pri prvem takem poskusu med Slovenci lahko odprito veselili.

Zdaj pa k izvajanjem gosp. DC! Kaj nam ve povedati? »Umetniški zbornik« št. 1 je izdala in založila Bibliofilska založba. Ali se je morda s tem kaj pregrešila? Saj so ga Slovenci dovolj dolgo pričakovali. In nalogo, ki si jo je zastavil, tudi izpolnjuje. Uredništvo je zbralo čim več premišljeno odbranih primerov slovenske upodabljalne umetnosti — dokajšnje število klisjev (cirka 13 črtnih in barvnih), je bilo izdelanih nalašč za ta zbornik — in skušalo knjigi dati čim bolj pešter značaj. V mislih ni imelo kakšne sistematične zaokrožene celote, ne glede na reprodukcije, ne glede ostalega gradiva, saj bi sicer »Zbornik« ne poslalo v svet kot štev. 1., ampak bi ga predstavilo kot enkratno in umetnostno zgodovinsko zaključeno publikacijo. Vse to ni bil namen založbe. Nekateri prispevki so res slučajnostni, n. pr. nagrobni govor o Vavpotiču, pismo Vavpotiču, prigodna pesem Vavpotiču. Ali bi kdo pričakoval drugače? Nekaj tiskov in objavljene v zvezi z reprodukcijami umetnikov in so v tem slučaju podrejenega pomena. In kaj mislijo o umetnostnih vprašanjih umetniki sami, ali je to mar gradivo, ki bi ne sodilo v tak zbornik? Take objave poleg reprodukcij ravno najbolj približujejo človeka umetnosti. Strokovna plat je pa lepo zastopana z odlično znanstveno razpravo umetnostnega zgodovinarja dr. Fr. Šijanec, kar je g. DC verjetno prezrl. V zborniku bi bila objavljena prav tako izredno znanstvena razprava univ. profesorja umetnostne zgodovine dr. Fr. Steleta o slikarju Janezu Ljubljanskem. Da ni, so zato pač tehnično uredniški razlogi, ki širše javnosti ne bodo zanimali. S posebnim dovoljenjem g. univ. profesorja pa smo priobčili omenjeno razpravo v »Umetnost«.

O slovenskih upodabljalcih umetnikih je urednik Martin Benčina zbral in napisal glavne podatke o njih življenju. Šolanju in dosedanjem delu. Zobja po takih informacijah je bila uredništvu »Umetnost« že večkrat izražena. Ker si g.

Obsodba komunističnih »zaščitnikov«

Obsojenci so organizirali ljubljansko komunistično milico, poleg tega pa s tajno tiskarno širili komunistično propagando

Ljubljana, 14. maja.

Vojno sodišče Oboroženih Sil za Slovenijo in Dalmacijo je dne 13. maja izreklo naslednje obsodbe proti 68 obtožencem, obtoženim organiziranja »Narodne zaščite«, postavitve in dela pri tiskarni ter subverzivne propagande:

Višnar Alojzij, Košir Stanko, Markič Rudolf, Mahnič Oskar, Lavrenčič Karel, Marinšek Stanislav in Ogrin Marija — vsi obsojeni na 30 let zapore.

Pogačar Ignacij, Poglajen Metod, Kump Amalija, Škrabl Julijana, Kotar Janez, Rupar Jakob, Jermančič Franc, Pleško Hermina, Tobias Rudolf, Remškar Filip, Avbelj Tit, Bogme Simon, Pleško Anton, Lukežič Franc in Oražem Antonija — vsi na 27 let zapore.

Kariž Boris — 30 let.

Baggia Anton — 25 let zapore; Hrovat Rozalija — 20 let zapore; Fischer Bogomil — 20 let

zapore; Škerlj Gabrijel — 19 let zapore; Stare Nikolaj — 18 let zapore; Detelja Ivana — 17 let zapore; Smolice Cita — 17 let in 2000 lir; Svetkin Marija, Bučar Jožef, Fabijan Terezija, Kovšca Marija, Drnikovič Roza — vsi 11 let zapore; Lončarič Julka, Kobal Ivana, Markovič Marija, Klemenčič Jože, Strubelj Franc, Skuk Janez, Novak Franc, Semrajc Jožef, Kralj Janez — vsi 9 let zapore; Pogačar Stanislav in Petkovšek Mihael — ob na 8 let in 6 mesecev zapore in 2000 lir; Matelič Lojze in Vovk Ana — oba na 8 let zapore; Miheleč Mila, Flajmavar Romana, Jakulin Savo, Berlić Drago, Osolin Hieronim — vsi na 8 let zapore; Košir Zivko, Hribernik Janez, Bufoin Jožef, Furlič Viktor — vsi na 5 let in 6 mesecev zapore; Babka Lojze — 5 let in 6 mesecev;

oporošeni so bili: Škerlj Silvester, Zorec Fr., Bernik Franciška, Možina Lojze, Markovič Ljudmila, Verbič Zlatko, Kolman Vladimir, Kolman Božidar, Kolman Albert in Merčun Milan.

Gospodarstvo

Novi davčni ukrepi v Italiji

Poročali smo že o novih davčnih stopnjah pri nekaterih vrstah davkov, ki jih je izvedel finančni minister. Zdaj posnemamo po Agit-u naslednje skupne podatke o teh zvišanjih:

Za neposredne davke je predvideno 1. januarja 1944 zvišanje za čas trajanja vojne stopnje zemljiškega davka od 3 na 5%, 2. Od 1. januarja 1944 dalje zvišanje pridobnine (ricchezza mobile) skupina A za dohodek od kapitala od 20 na 24% in za skupino B, t. j. mešane dohodke od kapitala in dela od 14 na 18% za skupino C 1 za dohodke od dela, ki so nestalni, izvirajo pa iz dela svobodnih poklicev in umetnikov od 12 na 16%. 3. Zvišanje od 20—25% davka na donos vrednostnih papirjev. 4. Povečanje nagrad, ki dosepejo od 1. julija 1943, in za katere je treba plačati 15% za upravne svetnike družb, 10% pa za voditelje trgovskih družb. Te kvote so doslej znašale 5—20%. 5. Uveden je s 1. januarjem 1943 erarijalni vojni prispevek v znesku 30% na najemnine, ki se niso blokirane, vse to seveda po odpisu vzdrževalnih stroškov. 6. S 1. januarjem 1943 bo uvedba posebne davka 10% od donosa kapitala, ki so investirani v industrijski in trgovski delavnosti, pa se doslej ni plačeval zanje davek, ker se je že plačeval dividendni davek.

Nadalje so bili izvedeni naslednji ukrepi: 1. Navadni registrski davek je bil iz proporcionalnega fiksnega davka v postopni davek in sicer 3% do vrednosti 5000 lir, 12% od vrednosti od 5 do 100.000 lir, 20% od 100.000 do 500.000 lir, 25% od 500.000 do 5 milijonov lir in 30% za nad 5 milijonov lir. Nadalje je bil uveden poseben dodatni davek na donos nepremičnin in sicer za dobo 5 let ter za dohodke, ki prekašajo 1 milij. lir. Končno je bilo na novo urejeno davčno vprašanje glede trgovanja z delnicami. Odpravljen je bil davek na nadvrednost, nadalje obveznost nakupa 3% posebnih blagajniških bonov za isto vsoto, kot so bili papirji kupljeni, uveden pa je bil nestalni davek na nakazila papirjev, revidiran pa je bil tudi sugoradni davek od predumov in reportnih poslov.

Uveljavljeni ukrepi hočejo na eni strani urediti takozvani krogotok kapitala, ki je bil delno moten proti koncu leta 1942, na drugi strani pa hočejo dati državi večje dohodke za kritje naraslih stroškov. Končno pa imajo vsi ukrepi tudi namen vzdržati vrednost lir na sedanji višini.

Hrvske državne finance in valuta

Iz govora hrvskega finančnega ministra je posneti, da je Hrvatska državna banka glavni varuh narodne valute. Zavod ima glavnico 500 milij. kun, ki je razdeljena na 60.000 delnic, ki se glase na ime. Lastniki delnic so lahko samo hrvatski državljani. Na čelu bančne uprave stoji predsednik, katerega imenuje Poglavin, ravno tako imenuje tudi oba podpredsednika. Upravni odbor sestoji iz 5 članov, razen predsednika, enega podpredsednika, glavnega ravnatelja in obeh zastopnikov delničarjev. Poleg tega je imenovan poseben posvetovalni odbor 10 članov, v katerem so zastopane glavne gospodarske panoge.

Izkaz banke za 30. april t. l. izkazuje naslednje aktivne postavke: zlato, devize in valute

1.276.4 milij. kun, predumji na terjatve v inozemstvu 2.750, državni drobiž 622.56, menice, čeki, lombard 14.873.355, državne zadolžnice za zamenjane dinarske bankovce, ziro, klirinške in ostale obveznosti bivše Narodne banke 7.794.3, tekoči račun finančnega ministrstva, nepremičnine in inventar 11.2, ostale terjatve 577.47 milij. kun, pasiva pa so bila naslednja: glavnica — rezerve 18.1, bankovci v obtoku 22.240.3, ziro 3.975.7, obveznosti v inozemskih valutah 350.1, ostale obveznosti 1.322.1 milij. kun.

Obtok bankovcev je nastal po izjavi finančnega ministra v glavnem zaradi izrednih stroškov pri osnovanju in ustroju hrvske obo-rožene sile, zaradi izdatkov za javna dela, zaradi izrednih državnih izdatkov za podporo in skrb za begunce in nesrečnike in končno razni stroški, katere imenuje finančni minister »ustanovitvene stroške«. Poleg tega je pripisovati velik del povečanja obtoka predumom, ki so bili izplačani zavezniki vojskam na hrvaškem državnem področju.

Nadalje je bilo najavljeno, da se v ponedeljek 10. t. m. začne emisija novih blagajniških državnih zapiskov za 1 milijard kun. Poleg 3 in 6 mesečnih ter eno in triletnih bonov bodo izdani tudi desetletni. Povišana je tudi obrestna mera, ki znaša za trimesečne bone 3, za šestmesečne 3.25, za 1 letne 4 in za 3 letne 5%. Za desetletne bone je obrestna mera 6.5%, emisij-ski tečaj pa znaša 97%. Ima pa vlada pooblastilo izdati še za 2.5 milijarde kun obveznic, dočim bo 1.25 milijarde kun krito z donosom zaplenjene imovine.

Od dosedaj izdanih blagajniških zapiskov v znesku 3 milijard kun se jih nahaja v obtoku samo še za 2.948.64 milij. kun, ker je bilo vrne-jen v gotovini samo 51.36 milij. kun, t. j. 1.7% izdane vsote.

V zvezi s tem omenjamo, da je izšla zakon-ska odredba, po kateri je dosedanje državne bankovce po 100 kun in več smatrati za bankovce, dočim je bankovce za 50 kun in manj smatrati za državni papirni denar.

Iz hrvskega gospodarstva. Splošna petrolejska družba d. d. v Zagrebu izkazuje za lansko leto pri glavnici 6 milij. kun izgube 77.112 kun.

— Združeni rudniki in topilnice: glavnica 10 s prenosom izgube v znesku 9.31 vred izgube za 1942 9.46 milij. kun, bilančna vsota 28.21. Glavnica bo zvišana. — Hrvatska kmetijska banka: glavnica 25, s prenosom 27.911 kun, skupni dobiček 484.589 kun, bilančna vsota 64.37 milij. kun.

Prodaja mesa na odrezek »E«

Pokrajinski Prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto, 15. maja, potrošniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti od-vzemu odrezka »E« navadnih živalskih nakaz-nic, izdanih od Mestnega poglavarstva v Ljubljani: 100 gr govejega mesa.

Zavodi, ki prejemajo racionirana živila na posebna nakazila, morajo mesarjem predložiti potrdilo Mestnega preskrbovalnega urada.

Delitev se bo pričela ob 7 zjutraj.

Vremenska napoved 15. maja (sobota):

prva jasno, čez dan delna ali celo popolna pooblačitev in vetrovno. Čez noč ponekod morda nekaj dežja.

16. maja (nedelja): največ jasno, podnevi toplo.

Benčina podatkov ni mogel kratko malo izmisлити, jih je pač skušal drugod raztreseno zbrati. Ali g. DC morda ni opazil, da ob zaključku teh biograf-skih podatkov g. Benčina tudi navaja tuje vi-re in si ne lasti izvirovosti, kjer je biti ne more.

Glede števila reprodukcij, ki so z njimi zastopani poedini ustvarjalci v zborniku samem, lahko povemo g. DC čisto mirno, da to še ni merilo za večjo ali manjšo umetniško kvaliteto. Tudi ni — kakor iz tega sklepamo — g. DC čisto pravilno razumel izjave pokojnega Jakopiča, da je za umet-niki dovolj, če zapusti kakih 10 del. Ob tej pri-liki se lahko vsak tudi prepriča, kako je za umet-nostno vzgojo nekaterih poedincev umestna objava »Nove iznajdbe na zadnji strani zbornika.

G. DC pa dejstva tudi nekoliko potvarja. Ker se zaganja ravno ob urednika Maleša, češ da je priobčil 25 svojih del, naj ugotovimo resnico! Maleš ima dejansko 20 reprodukcij, vendar pa od teh služi 6 reprodukcij zgolj za ponazoritev in spremljanje tiskanega besedila in jih je šteti do-stikrat samo za vinjete. Razen tega je Maleš za-stopan kot grafik še s 4 prilogami, ki naj ga predstavljajo tudi v tej panogi. Oljnatih slik je ob-javljenih torej v celoti le 8 (osem). — To je treba vedeti za nepristransko sodbo. Slikar Sedej ima namreč reproduciranih 10 slik in 2 grafiki. G. A. Kos 7 slik (ker se v grafiki pač ne udeležuje), Stane Kregar 7 slik, Zoran Mušič 6, Jakac je za-stopan z 10, Pirnat pa 19 deli itd. (V zborniku so zastopani — kakor je bilo javljeno že v pred-naznanilu — le umetniki od Jakopiča, Vesela sem — tudi oni, ki so nedavno preminuli. Zato ni Groharja, Azbela in Srebrših.)

Torej še enkrat: Sorazmerje v številu objavljenih reprodukcij nikakor ne more biti in ni mišljeno kot absolutno merilo. Upoštevati je pa treba tudi tehnično stran urejevanja takega Zbor-nika in dostikrat tudi težavno dosegljivost klis-jev. — Če so v Zborniku predstavljeni tudi ime-na, ki bodo po mnenju g. DC-ja bralcem samo prazen zvok, je to zopet ponoven dokaz za našo dobro voljo in prizadevanje za doseg objektivno-sti. Slovenski človek naj se ne seznani samo z največjimi ustvarjalci, ampak naj vidi ravno tako

ljudi, ki so se tudi uspešno uveljavljali in s svo-jim delom gojili med Slovenci smisel za lepoto in jim svet umetnosti približevali po svoje.

Glede objave starih klisjev se nam očitke ne zdi rešen. G. DC-ju gotovo ni prav nič znano delo v zvezi z urejevanjem umetniških revij in zbor-nikov. V nasprotnem primeru bi namreč dobro vedle, da niti v tujini niti pri nas še ni izšla taka knjiga, ki bi starih klisjev ne uporabljala, če je to ustrezalo namenu. Umetnostna vzgoja ima namreč največkrat opravka samo z že ustaljenim, torej znanim gradivom. To je tudi edina pot, ki se po nji lahko resnična umetnost popularizira. Pes-niške antologije n. pr. ponatiskujejo čisto že ne-štetokrat objavljene pesmi. Ali to mar ni prav? Mislimo torej po pravici, da je ta očitke g. DC-ja res »nedonosenc«. Kdor bi namreč imel vsaj malo več vplogleda v tako delo, naše razmere in po-trebe, bi ga gotovo ne bil zmožen.

Zbornik ni kakšna zaključena celota in popol-na v smislu želja gosp. DC-ja, tudi nikoli ne bo. Ne zaradi klisjev, ki bi jih uredništvo hranilo morda še za »naslednje zbornike«, ampak ker ima vsak čas svojo barvo, ki daje svoj pečat tudi umet-nosti. Iz šole ob urejevanju našega prvega »Umet-niškega zbornika« pa bo tudi uredništvo črpalo praktične pridobitve ob nadaljevanju započetega dela. Prihodnje številke »Zbornika« bodo brez dvoma prekašale prvo in bodo v še dalje večji meri zadovoljile tudi vedno bolj zahtevne bralce. Uredništvo se tega prav dobro zaveda, saj je že pred odkritje g. DC-ja vselej vabilo k delu »mo-že, ki vedo, kako se taki stvari streže«.

Iz neiskrenega pisanja člankarja DC, ki se skriva pod nekakšno stvarnostjo in navidezno ob-jeektivnostjo, a je v resnici neresen in nepremiš-ljen, je razvidno, da neznani članek DC ne pozna niti težanj naših umetnikov niti potreb našega ob-činstva, najmanj pa stvari, o katerih si prizadeva pisati. Zato ni čuda, če je njegov anonimni »kar-tel«, ki bi ga baje on vedel priporočati, — ostal neomejen. Na osebne in neokusne izpade pa za-enkrat tej neznani firmi ne bom odgovarjal.

Za uredništvo »Umetniškega zbornika«

Miha Maleš.

Zaključna beseda o Mikužu

Zdi se nam nujno potrebno, da v zadevi »partizanskega verskega referenta Metoda Mikuža« pregovorimo dokončno besedo. To je zlasti potrebno zaradi tega, ker nam mnogi prosijo pojasnila ter žele, da določeno izrazimo svoje stališče.

Predvsem je treba poudariti, da naše stališče ne bi bilo kakršen koli cerkvenopravni poseg v vso zadevo, kajti ta plat se nas nikakor ne tiče. Pač pa smo dolžni kot katoliški dnevnik opredeliti svoje stališče nasproti pojavu, ki danes tako po deželi kakor v eredišču predstavlja predmet, ob katerega hote ali ne hote zadevajo duhovi ter iščejo odgovora. Znano je namreč, da je Mikuž nastopil že v več krajih v svojstvu svojega duhovniškega poklica ter celo nekakega škofovega poverjenika, v tem svojstvu javno odobral partizanstvo ter delal zanj propagando. S tem je katoličane postavil pred nujno nalogo, da ta slučaj prouče in zavzamejo ob njem stališče, toliko bolj, ker mora biti njihovo zadržanje do komunizma docela in bistveno odklonilno in celo borbeno.

Komunizem, bodisi da ga gledamo kot nauk, bodisi kot vzgojni sistem, bodisi kot politično, gospodarsko ali vojaško akcijo, je bistveno nasproten katolicizmu, še celo več, je njegov največji in nepopravljivi sovražnik.

M. Jermanu, sodnemu avskultantu v spomin

Dolgo smo upali in pričakovali, da bo mo nekega dne iznenada zopet zagledali pred sabo tvoj vedno prijazni obraz, dragi Mihec. Vedeli smo, da tvoje čisto srce nikdar ni poznalo zvižace in zlobe; da je tvoja dobrota privlačno vplivala na vsakogar, ki je prišel s tabo v dotiko. Mislili smo torej: ob Mihevem blagem, plemenitem značaju se bo zlomila tudi krutost in hudobija morilcev slovenskega ljudstva. Kako naivno smo mislili! Saj je to ravno njih program, spravit si po vršja slovenske zemlje kar je dobrega, poštenega, plemenitega. Tvoj čisti značaj, tvoje otroško verno srce jim je bilo v napotje. Zato si padel. In splavalo je po vodi naše upanje, usehnili naše pričakovanje, da bi te še kdaj videli na tem svetu. Tem trdneje pa je naše prepričanje, da se bomo s tabo še bolj v boljšem življenju pri Bogu. Kajti šel si v svoj bojni zbor za narod, marveč tudi za Boga. In z Bogom združen si pričakoval tega, kar naj bi po njegovem nedoumljivem sklepu prišlo nad te. Vedno smo ginjeni, kadar se spominimo, kako si ono peklensko noč v suhurski soli z rožnim vencem v roki, z molitvijo na ustnicah, z zaupanjem v srcu podpiral svoje kot leve se boreče tovariše. Sam namreč, ki si šel pred štiriindvajsetimi urami prišel med nje, se nisi umel ravnati z orožjem. Tudi potem, ko je goreče poslopje zgrmelo na kup razvalin, ko si z izvinjenimi nogami padel zverinam v krepelje, ko so te slekli, ko so te tisto mrzlo jesensko noč golega vlekli pred svoje zločinske sodišče, ko si premražen in bolan dva dni v mukah pričakoval svoje usode, so tvoje premrele ustnice neprestano šepetale molitve k Bogu. Končno te je mučeniška smrt za vedno združila s Njim. Naša srca so se stisnila v bolesto, ko smo se zavedeli: Miha nimate več. Komaj si prišel med nas, komaj smo te spoznali in vrljubili, že nam si bil iztrgan za vedno. V tej bolesti pa nas tolaži in dviga zavest, da je bil s tvojo mučeniško smrtjo vzdignjen nov kamen v temelj, na katerem bo slonela bodočnost.

Sodni avskultant Mihael Jerman se je rodil 15. septembra 1908 v Rrki pri Novem mestu kot sin vernih kmetijskih staršev. Gimnazijo je dovršil v Škofiovi zavodih in v St. Vidu in istotam maturiral l. 1928. Po treh semetrih bogoslovja se je vpisal na pravno fakulteto v Ljubljani in jo absolvirал l. 1935. Nato je služboval v Celju kot sodni pravnik, nazadnje pa kot sodni avskultant v Mariboru. Ob zlomu bivše Jugoslavije se je mudil na dopustu pri svojem bratu, župniku na Radovici pri Metliki. 23. julija lanskega leta se je pred komunističnim nasiljem moral obnem s svojim bratom umakniti v Metliko. Dne 25. novembra je vstopil v legijo smrti in bil dodeljen štabu komandanta Dobrovoja Vasiljeviča na Suhor — ravno en dan pred znanim partizanskim napadom na to postojanko. Ob tem napadu je padel partizanom v roke, bil zasiljan na Popovičih in nato oropan življenja. Tako je obnem s Vasiljevičem, P. Norbertom, Okornom in Galetom pomnožil število slovenskih mučencev. Slava mu!

na najnevarnejši sovražnik. Zato je Pilj XI. upravičeno določil, da z njim katoličani sodelovati ne smejo. Pilj XI. ni natančneje določil, kaj razume vse pod besedo »sodelovanje«. Golovo je to, da je mislil predvsem na sodelovanje na tistih področjih, kjer izvaja komunizem svojo akcijo, to je predvsem na političnem in še bolj na vojaško-revolucionarnem področju. Tu namreč komunizem nastopa s sebi svojekimi nameni, in kdor tu z njim sodeluje, naravno te namene podpira, kakršno koli delo opravlja. Zdi se, da jemljemo to prepoved o sodelovanju s komunizmom premočno in le preveč neresno in si jo znamo v odločilnih trenutkih vedno po svoje prikrojiti. Toda zadeva je vendarle tako resna in prepoved tako daljnovidna, da se vsak greh na tem področju masšuje s hudimi posledicami.

Pri nas je v zvezi s tem vprašanje, ali se more partizanstvo istovetiti s komunizmom. Vprašanje je bilo že postavljeno in tudi že rešeno. Partizanstvo se mora v celoti istovetiti s komunizmom, vsaj pri nas v Sloveniji. O tem pričajo nešteti dokumenti komunistične stranke same, še bolj pa priča praksa, ki je toliko in tolikokrat pokazala, da imajo komunisti med partizanskimi vrstami absolutno premoč in izključno odločujočo besedo. Krščanski marksisti so jim le privesek, ki ga komunizem uporablja kot vabo za katoličane, sočli pa itak ne predstavljajo več med partizani nobene skupine, temveč so se s komunisti stopili v eno. Sistem partizanskih tolj je v svojem bistvenem ustroju tak, da more komunistična stranka vsak trenutek in v vsakem še tako majhnem delu kontrolirati in naravnati njihovo delovanje. To zlasti dobro pojasni komunistična brošura »Partija u vojsci«, ki avtentično določa vlogo komunistične stranke med partizanstvom ter cilj partizanstva samega. In ta se po tej avtentični razlagi popolnoma istoveti s cilji komunistične stranke in komunistične revolucije. Sodelovanje s partizanstvom je torej isto kot sodelovanje s komunizmom. Kdor bi hotel danes to zanikati, bi naravnost neodpustljivo ljudi zavajal v zmojo.

Če se povrnemo zdaj k Mikužu, moramo reči, da s komunizmom sodeluje v ožjem pomenu besede. Sodeluje z njim prav na tistem področju, kjer si komunizem lasti najbolj svojeke namene, namreč na politično in vojaško-revolucionarnem. S tem je Mikuž brez dvoma zagrešil dejanje, ki je v bistvenem nasprotju s prepovedjo sodelovanja s komunizmom. Nič ne zmanjšajo ali predrugačijo pomena njegovega dejanja opravičila, češ da je šel iz tega ali onega vidika v to sodelovanje. Glavno je to, da sodeluje s komunizmom na tistem področju, kjer ima komunizem svojsko zahtevane cilje. Moralnost dejanja ni odvisna samo od objekta, temveč tudi od cilja, h kateremu je objekt naraven. To načelo je znano že iz splošne etike: ne določa moralnosti dejanja le objekt, temveč tudi druge prvne, med temi zlasti namen. Namena Mikuževe navzočnosti pa ni opredelil Mikuž sam, opredelilo ga je vodstvo komunistične stranke.

Dejstvo je torej, da Mikuž s komunizmom sodeluje in mu pomaga pri njegovih brezbožnih namelih. To njegovo zadržanje pa katoličanom narakuje skrajno odklonilno stališče, kajti kdor komunizmom hote pomaga, tudi če je morda sam drugačnega prepričanja, zasluži isto obsodbo kakor tisti, ki se bori za komunistične cilje iz lastnega prepričanja.

Toda sodelovanje Mikuža v vrstah komunistov ni navadno sodelovanje. In tu stopa k Mikuževemu dejanju še tretji element, ki vpliva na oceno dejanja samega: okoliščine. A te okoliščine so take, da delujejo na katoličane kar moč pohujljivo. Mikuž je duhovnik in sodeluje s komunisti v svojstvu duhovnika, kot nekaj sverski referent. S tem si je prilastil nekakšno uradno funkcijo ter obenem uradno skuša upostaviti sodelovanje med katolicizmom in med komunizmom, med resnico in lažjo, med lučjo in temo. Njegovo sodelovanje torej daleč presega navadno udeležbo pri udeleževanju komunizma, zlasti ker sam povsod, čeprav neutejeljeno, poudarja, da je pristal na sodelovanje s komunisti s škofovim odobrenjem. Ze preprost človek spozna, kako usodno važen korak je Mikuž s tem storil: izval je s svojim dejanjem slovenske katoličane in jih pozval k odločitvi: ali za komunizem ali proti komunizmu. Kdor njegov korak odobrava, se s tem izjavlja za sodelovanje s komunizmom, kdor to sodelovanje oboja, mora nujno in logično obsoditi tudi Mikužev korak.

Ne spuščamo se v podrobnosti Mikuževega delovanja pri komunistih. To za presojanje njegovega koraka ni odločilno. Poudariti je treba le, da je Mikuž šel h komunistom prostovoljno. Sam je to izjavil, še bolj pa praktično pokazal. Torej je njegovo dejanje bilo premišljeno. Dalje je treba tudi poudariti, da Mikuž ne pomaga komunistom le s tem, da opravlja med njimi verske obrede, temveč vrši kot duhovnik zanje propagando in prepričuje ljudi, da partizani-komunisti nimajo ničesar proti veri. Tu ne le da Mikuž s komunisti sodeluje, temveč se celo z njimi istoveti ter dela zanje propagando, s tem pa vernikom zavazuje oči in jim nudi laž namesto pravice. In to je tista okoliščina, ki daje Mikuževemu početju najbolj značilno potezo.

Da pa presodimo pravilno Mikužev korak, se je treba ozirati tudi na posledice, ki jih prinaša njegova navzočnost med komunisti. Najprej Mikuž kot duhovnik krije s svojo navzočnostjo vse neštete zločine, ki so jih komunisti zagrešili nad ljudstvom: nad ženami, možmi, fanti, nad duhovščino. Postal je nekaj advokat zločinstvu, ki že tretje leto preliva kri po Ljubljanski pokrajini. Vse mučnike, ki so padli kot žrtve komunizma, postavlja Mikuž s svojim nastopom v vrsto zločinskih ljudi, ki jih je bilo treba iztrebiti: od Emerja pa do Kiklja in Župca, od bana Natlačena pa do prof. Ehrlicha, od 17 pobitih duhovnikov in bogoslovcev pa do številnih voditeljev in članov Katoliške akcije, od krepkih ter cvetočih kmečkih mladeničev in deklet pa do osivelih starčkov, ki so umirali v groznih bolečinah z upanjem v božjo pravico, a ki jih Mikuž proglašal za narodne izdajalce. In vse to nezastlišano zločinstvo naj zdaj pokrije Mikuž! Še več: kot katoliški duhovnik naj pripravlja tla in omogoča razvoj brezboštva, ko se mu je vendar po svojem poklicu dolžan upreti!

Odgovornost, ki si jo je nakopal Mikuž in ki bi si jo nakopal prav tako vsakdo, kdor bi bil z njim v zvezi ali netil njegovo početje, je torej nad vse huda, in to toliko bolj, ker tu ne gre za vprašanje enega človeka, temveč za usmerjenost vsega ljudstva in končno tudi za naše zadržanje. Kot katoliški list, ki je dpljan javne dogodke ne samo registrirati, temveč tudi do njih zavzeti načelno stališče, moramo k zaključku izreči o Mikužu sodbo, ki smo jo že nekajkrat izrekli: kaplan Metod Mikuž bistveno sodeluje s komunizmom pri njegovih brezbožnih namelih. Kot duhovnik je s tem izdal kršanstvo in Cerkev, ljudstvu pa dal obilo gradiva za pohujšanje. To je naša zaključna beseda o tem vprašanju. Izrazili smo jo le zato, ker nam gre za stališče, ki smo ga dolžni zavzeti.

Razdeljevanje surovin. Italijanski strokovni listi se pečajo s problemom, ali ne bi bilo umestno izročiti dodeljevanje surovin v nekaterih panogah korporacijam, ne pa kot se zdaj dogaja, da to opravljajo sindikalne organizacije delodajalcev. S tem bi korporacije dobile znatno razširjen delokrog.

Založniški zavod Velebit v Zagrebu. Izšel je poseben zakon, po katerem se podpravi založniški zavod Velebit v Zagrebu. Zavod bo podrejen ministrstvu za propagando.

Proizvodnja lanitala v Belgiji. Po najnovejših vesteh je te dni začela v Anvaingu v Belgiji nova tvornica lanitala z dnevno proizvodnjo 4000 kg.

Majniški večeri v šentjakovski cerkvi

Doba, ki jo preživljamo, je naklonjena materializmu. V poslanici, ki jo je poslal ljubljanski škof za uvod k letošnjim šmarčnicam, smo slišali med drugim tudi tole: Prepogosto namreč v tem našem času vidimo, kako se človeški razum ošabno ponaša s svojimi zmognostmi in odreja Bogu dolžno pokorščino; in zato ljudje zanemarijo najsvetejšo dolžnost do Boga ali jih naravnost prezirajo; zavračajo zapovedi evanđeljske dolžnosti, češ da so se preživele in ne odgovarjajo več sedanjemu naprednemu času; prizadevajo si končno le za to, da bi jim bilo sedanje življenje polno vsega ugodja, bogastva in naslad, na večno življenje pa pozabljajo. To so besede, ki jih je našlo v nekaterih cerkvah smo že poročali; vsaka župnija se drži svojega božjega hrama, so pa tudi ljudje, ki gredo radi zdaj v stolnico, zdaj v Trnovo, zdaj k sv. Jakobu. Med temi je tudi pisec teh vrstic, ki je obiskal snoči šentjakovsko cerkev.

Ob pol 8 zvečer se je začela cerkev polniti. Prihajali so možje, ki so se pravkar vrnili z dnevnega dela, največ pa je bilo seveda mater, deklet in otrok. Kdaj pa kdaj se je razvrstila pri cerkvenih vratih celokupna družina s tropom otrok. Nad velikim oltarjem, kjer je podoba Matere božje, so zablesteli lučke, množica pa se je zbrala v molitvi in poslušanju božje besede. Ena sama misel preveva vernike, ko se poglabljajo v tiho premišljevanje: Gospod je udaril svet s trpljenjem, ljudstva so začla in zdaj si prizadevajo, da bi se vrnila na pravo pot. Za to je potrebna moč, da dostojanstveno prenašamo križe in težave ter da trpljenje ne zapušta samo sledov tuge in onemoglosti, temveč da dviga človeka k luči, poglobitvi, k duševni moči in lepšemu življenju.

Tudi šentjakobčani so se pridružili množici, ki se pripravljajo na skupno posvetitev. Letošnje šmarčnice ne pomenijo samo lepih pobožnosti majskih večerov, temveč imajo namen zadostitve in prošnje. V znamenju rožnega venca časti ljudstvo Mater božjo in se poglablja v naročilo, ki ga je dala fatimskim pastirjem. Kljub resnosti pobožnosti pa so ohranile tudi letošnje šmarčnice vse znake tradicionalnih pobožnosti: z duhetim cvetjem častijo Marijo, stare pesmi ji prepevajo in v lavretanskih litanijah jo prosijo pomoči.

Grozodejstva komunizma

»Očitajo nam, da morimo, požigamo in ropamo. O teh nesramnih lažeh se lahko sami na lastne oči prepričate, da ni res, da je vse gola laž« (Prigida Metoda Mikuža v Šmarjeti, 17. apr.) Zgoraj objavljene fotografije pa predstavljajo žene in dekleta iz metliške okolice, ki so jih komunisti umorili: Anica Lončarić iz Rosalnice, Marija Virant iz Metlike, Alojzija Ivec iz Suhorja, Marija Nemanić iz Dobravice, Marija Lončarić iz Rosalnice, Neža Plešec iz Curil. — Te so bile pobite večinoma že pred letošnjim marcem. Osem drugih žena in deklet iz metliške okolice pa so komunisti umorili v letošnjem marcu in aprilu!

KULTURNI OBZORNIK

Hrvatski knjižni trg v l. 1942

Hrvatski kulturni beležniki prištevajo leto 1942 v zelo pozitivno bilanco hrvatske kulture ter navajajo sedaj pregled književnih izdajanj v tem času. Tako ga je skušal pred kratkim označiti tudi Stanko Gašparović v »Hrvatskem Oznaku«, iz katerega posnemamo naslednje podatke, ki bodo koga zanimali že zato, da vidimo, kateri ljudje in kakšni kulturni delavci se udeležujejo v tem razdobju nove hrvatske zgodovine. Na prvem mestu omenja članar veliko Hrvatsko Enciklopedijo, katere tretji zvezek je že izšel, ter tudi njega miniaturno Znanje in Radost, ki je namenjena mladini. Mnogo knjig je izšlo tudi iz kulturne in literarne zgodovine. Tako je A. P. Glavač objavil studijo o Jakšić Cedomilu, Marko Fotez o Stjepanu Miletiću, Karol Haüslar: Uspomene na A. G. Matosa itd. Zelo so gojili »potojise, ki so jih pisali: Milan Begović: Put po Italiji, Fran Alferović: Putopisi i eseji, Nade Kesterčanek: Suton na Tibetu. Večinoma so vsi ti potopisi rezultat potovanja v Italijo. Najbolj pa se je v tem času razširila poezija. Svoje zbirke so izdajali najrazličnejši pesniki, da navaja samo najvažnejše: Djuro Sudeta: Pjesme, Dobriša Cesarić: Izabrani stihovi, Dragutin Tadijanović: Tuga zemlje, St. Trontli: Kaleidoskop, Vl. Kušan: Začarani tmine, Vl. Nator: Knjiška pjesma, zbirka Ranjeni galeb, Ton Smerdel: Drvorezi itd. Prav tako je tudi hrvatski roman in pripovedništvo sploh dal dobre prinose. Dela, ki v tem pogledu dajejo znak časa, so naslednja: Zvonimir Remete: Grieh, Zlatko Milčević: Tamnica, Tragedija Joakima Pudera, Mara Švel: Hrast itd. To so romani. Novele: Milan Begović: Puste želje (Mile Budakove novele v nemškem prevodu in v izdaji Jeronimskoga društva), Vjekoslav Kaleb: Izvan stvari, Slavko Kolar: Ili jesmo ili nijesmo, Vladimir Nator: Zagrebačke novele, Mara Švel: Portreti nepoznatih žena, Alija Namešak: Za obraz, Ante Dean: U sjeni, Olinko Delor: Zgode poremećene sreće itd.

Išlo je več antologij: Vladimir Nator: Lirici Croati, Vinko Nikolić: Hrvatska domovina, Izmedju dva rata. V ponatisu je izšel roman U registratu (Kovačič) ter Zbrana dela Kozarčeva. V mladinski književnosti so se uveljavljali: Brlićeva, Mihotić, Jurkić, Košutić, Sida, Majer, Spoljar, Truhelka itd. Drame pa so pisali Galović, Kušan, Muratbegović, Namešak itd.

To je samo nekaj knjižnih imen iz leta 1942, ki so se udeleževala v hrvatski književnosti in jih podaja kot najvažnejša hrvatski literarni poročevalci.

Srbska književna zadruga v novem času. Preteklo leto je pokazalo, da Beograđani zelo kupujejo knjige. Knjižarne so dobivale vedno novih in novih naročil in tudi notranjo je vedno bolj zahtevala literaturo. Letos zahteva po knjigi ni manjša, celo povečala se je. Poleg drugih izdajateljskih podjetij je posebno uspevala Srbska književna zadruga. Ko je prišlo vprašanje reorganizacije Srbske književne zadruge, si je nova uprava, ki ji načeljuje književnik Svetislav Stefanović, stavila za cilj, da mora najprej staviti v prodajo zaostale naklade svoje založbe. Njena skladišča so imela še stare zaloge za poldrug milijon dinarjev v predvojni cenah. Ker so cene knjigam po vojski poskočile za 100%, je seveda morala dvigniti cene tudi Srbska književna zadruga. Največ zanimanja je bilo za dela Bore Stankovića. Bilo je v začetku še okoli 2000 komedij, pa so danes že skoraj vsi prodani. K tej prodaji je gotovo znatno pripomogla lastna trgovina v zadrugini zgradbi v Kralja Milana ulici, ki je bila odprta že pred enim mesecem. Knjige največ danes kupujejo dijaki.

Zelo zanimivo pa je dejstvo, da vedno več in več knjig kupujejo kmetje.

Vse delo Srbske književne zadruge je danes osredotočeno v tem, da bi se izdajala dela domačih pisateljev, to se pravi, najprej dela, ki so nova, potem pa tudi kompletiranje raznih nepopolnjenih zbranih spisov starejših srbskih pisateljev in seveda pri tem ne smemo pozabiti na prevodno literaturo, ki povsod igra važno vlogo, celo pri narodih, ki imajo več lastne produkcije.

Naj navedemo nekaj, kar namerava Zadruga izdati: »Seloc od Novakovića, dalje zbirko delo o narodnem guslarju Filipu Višnjiju, zbirko srbskih narodnih pesmi od starega Milije, potem zbirko pripovedk od Momčila Nastasijevića in Mladena Djuričića, antologijo sodobnih srbskih pripovednikov, potem delo iz nove srbske književnosti od Todor Manojlovića, potem članke in razprave o književnosti in narodni poeziji, ki jih pripravljajo profesor Henrik Barić. Sestavlja se tudi nova srbska antologija lirike od Branka do danes. V delu je tudi knjiga o ustanovitvi Srbske knjiž. zadruge. Pripravljajo se tudi potopisi pokojnega Svetomira Nikolajevića, to so zanimivi potopisi po Danski, Švedski in Norveški. Mislijo tudi na izdajo esejev in razprav, ki jih je napisal isti pisatelj. Tudi nekaj prevodov je v načrtu, med drugimi dela Teodora Fondana, Kolbenhajera, Korose, Vele Vespera in drugih. Kakor vidimo, je program res obsežen in zajema vse, kar more ob resnem književnem delu biti danes potrebno in dobro.

Srbska književna zadruga je za svoje sodelavce, pisatelje in prevajalce tudi določila lepe honorarje. Tako je n. pr. za novo Antologijo bilo do zdaj pesnikom in pisateljem izdanih že četrt milijona dinarjev kot honorar. Za originale v prozi je določenih 3000 dinarjev za polo, v verzih mnogo več.

V domu Srbske književne zadruge je urejen poseben oddelek za sestanke književnikov, članov

Kulturni drobci

Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani. Filozofsko-filološki-historični razred, je izdala Razprave I. knjigo, kjer so izšla naslednja znanstvena dela: Alma Sodnik-Zupanec: Vpliv Boskovičeve prirodne filozofije v naših domačih filozofskih tekstih XVIII. stoletja; Rajko Naltigal: Rekonstrukcija treh starocerkvenoslovenskih izvirnih pesnitev; Anton Breznik: Stavčna negacija v slov.; Ivan Grafeauer: »Duhovna obramba« in »Kolomonov žegen«. Fr. Grivec: Clozov-Kopitarjev glagoliti v slovenski književnosti in zgodovini. O rezultatih teh pomembnih Razprav bomo še podrobneje poročali, kakor tudi o veliki studiji dr. Grafenauerja, Lepa Vida, ki jo je tudi izdala letos Akademija.

Knjiga o prvih petkih. — Jezuitski pater Jakob Zibert je izdal lepo knjigo, ki nosi naslov: Prvi petki. Knjiga je posvečena Dnevu sprave in duhovni obnovi naroda. Kot taka se uvršča v tok zadoščujoče Slovenije, ki hoče zlasti s pobožnostjo prvih petkov poravnati žalitve Božjemu Srcu ter s tem pripomoči k obnovi v Kristusu. O knjigi, ki velja brširana samo 10 lir, vezana pa 18 lir, a ima 24 strani ter je izšla v lepi obliki (ing. Gajšek), bomo še poročali.

umetnice predlani ljubljani, ki zaradi bila Mašina v na tekočnega na-	Najdena je bila v štirtek moška denarnica in osebna izkaznica z manjšo varto denarja. Dobi se Stari trg 16.11. Izgubljena je bila usnjena temno modra rokavica ob Gradski ul. Odšla naj se proti nagradi v trgovini St. Japelj, Bielevova cesta 14. Najdena je bila otroška pletena žopica (temper). Voč v upravi "Slovenca".
---	--

Živi trdnjavski stolpi, živali na bojnih poljanah

Z 90.000 peši, 12.000 jezdec in s 37 sloni je Hanibal konec septembra l. 218 pred Kr. r. prehodil Alpe, da bi premagal Rimljane. Predvsem je bil kartaginski vojskovodja največ zaupal svojim bojnim slonom. Te močnejše živali, severnoafriški sloni, ki so takrat še bivali na Atlasu, so bili dobro izveščani. Na hrbtu so nosili gondolo, ki je bilo v njej 12 izvrstnih lokostrelcev. To moštvo je s trnji pogonjalo trdočrta v boji, ki je topotaje divjal naravnost v sredo bojnega meteža in je vse pomandral, kar koli mu je bilo na poti. Verjamemo, da so imeli nasprotniki velik respekt pred temi živimi trdnjavskimi stolpi. Prehod čez Alpe je stal Hanibala skoraj polovico njegovih vojakov in tudi njegovi bojni sloni niso ostali vsi živi. V zgornji Italiji so poginili še ostali in tako ni mogel tega strašnega orožja uporabiti v svojih bojih z Rimljani v bitki pri Zarni.

Prvi, ki so slone krotili in jih uporabljali za vojskovanje, so bili Indijci. Od njih so se tega naučili Perzijci, ki so imeli bojne slone v Egiptu, a tu so se z njimi seznanili Kartaganci. Tudi Aleksander Veliki je imel 300 slonov v svoji armadi in Pir je z 20 sloni udaril na Rimljane. Vprav zaradi njih je l. 280 pred Kr. r. pri Herakleji premagal Rimljane. V bitki pri Ruffiji (217 pred Kr. r.) se je v bojih med Sirci in Egipčani udeležilo vojne 102 slona proti 73 afriškim slonom.

Srditi levi in zažigalne mačke

Zaradi velikih uspehov, ki so jih stari narodi Sredozemlja imeli z bojnimi sloni, je prišlo drugim narodom na mar, da bi se v vojni okoristili še z drugimi nevarnimi živalmi. In tako dobimo v starem veku tudi bojne leve, ki seveda ni zaslužil pridevka »stvarišč«. Vodili so divje, malo prej ujete in sestradane leve v kletkah na bojiščih in so jih v primernem trenutku izpustili. Večkrat so se te zverine zares vrgle na sovražnika a večkrat so tudi v vrstah svojih gospodarjev povzročile hudo zmedo. Na ta način si bojni levi niso pridobili mnogo lovorik.

Prav tako so bile nezanesljive manjše sorodnice levjega rodu: mačke. Te so nastopale v vojskah starih Germanov, ki so mačke opremili z gorečimi lonci da bi zanašale ogenj med sovražnike. Ta način bojevanja je bil uspešen, če so se mačke zares držale sovražnika, a zgodilo se je tudi, da so se obrnile in stekle v lastno taborišče in ga zažgale...

Čebele — pismonoše

Pred nekaj leti je prišla iz Daljnega Vzhoda čudna vest: v kitajsko-japonski vojni naj bi bili Japonci nadomestili golobe-pismonoše s čebelami-rasnaškami pisem. Čebele se namreč prav tako kot pismonoše golobci z gotovostjo in po najkrajši poti vračajo v svoj domači ulnjak in sicer z brzino po 60 kilometrov na uro. Ta resnica je že dolgo znana, a vojaško so jo šele zdaj uporabili, ker je šele zdaj mikrofotografija do dna razvila. Kako vest ali sporočilo je treba za to napisati z navadno pisavo na list papirja. Pisavo nato z mikrofotografijo tako zmanjšajo, da ima prostor na majhnem kolodijevem lističu. Tega pritrdijo na trupelec čebele, ki jih izpustijo. Prišedši v domači ulnjak, ga s povečevalnim aparatom priredijo, da je čitljiv.

»Pisemski« čebela je zato boljša kot golob-pismonoša, ker ta žuželka zaradi svoje neznanosti ni zaznavna, medtem ko so golobe-pismonoše že večkrat ujeli ali ustrelili. Zares so Japonci že pred leti priredili več poskusov s čebelami-rasnaškami pisem in imajo glede njih velike uspehe.

TEMNA POTA PO BELIH PROSTORIH

Na zemljevidih je še marsikaka pokrajina zaznamovana kot bela lisa, kar pomeni, da je neraziskana. Takih krajev je polno ob veletoku Amazonki in prav tako tudi v Braziliji. Več ko 750.000 kvadratnih kilometrov obsegajoče, večidel s pragozdovi poraslo višavje Mato Grosso — to je »veliki gozd« — v srednji Braziliji, je še dandanes povsem nepoznan svet. Nemoč ga je preleteti z letalom, ker se ne bi moglo v tej gošči nobeno letalo spustiti na tla, a peš prehoditi ga je prav tako nemogoče in se doslej ni še nihče vrnil, kdor se je to upal. Skrivnostne bele lise na zemljevidu se razprostirajo tudi v Srednji Ameriki. Raziskovalec Colin Ross pa je celo Panamo označil ko neraziskano ameriško pokrajino, in ondi, ko tudi ob Amazonki, v Matu Grossu in v Boliviji živijo še zdaj plemena Indijancev, ki jih ni videl še noben evropski človek. Semkaj spadajo tudi do 2000 m visoke planote v Venezueli, ki niso na nobenem zemljevidu zaznamovane, ker ni bil še nihče na njih. Take pokrajine so še na severni in južni Aljaski in tu je po več sto tisoč kvadratnih kilometrov neraziskanega sveta, ki vemo o njem, da je, a ne, kakšen je.

Neznani živalski paradži

Na otoku Borneu je v notranjosti dežele obširna, neraziskana, z gosto džunglo pokrita, neprehodna gorska divjina. Neki raziskovalec, ki je pred nekaj leti kot prvi prodril v te gozdove, je med živalmi, ki jih je bil ondi nabral, dobil do 100 odstotkov takih, ki jih še ne poznamo. Noben beli človek niti ne domačini, niso še prehodili te pragozdove in močvirja. Kdor bi pa hotel iskati novih živali na jugu Jave, bi prav tako uspel, le da ondi 200 km široki močvirni pas zapira neznani živalski pa-

Toda s tem še ni izčrpan seznam vojakov iz vrst živali. — Med prvo svetovno vojno so v laboratorijih na opicah preizkušali vpliv strupenih plinov. Zlate ribice so morale dati svoje življenje pri preskušanju vode glede na strupene snovi. V začetkih vojnih poskusov podmornice so morale miši in kanarčki pojasniti, ali je v notranjih delih podmornice dovolj kisika ali ne. V strelskih jarkih so psi lovili podgane, in na daljnem severu prevažajo zdaj severni jeleni municijo. V prvi svetovni vojni se skoraj milijon vojaških konj ni vrnilo domov. Več ko 400.000 konj je bilo postreljenih, 559.000 konj je poginilo zaradi bolezni. Od 1.125.000 konj, ki jih je v letih 1914—18 poslala Nemčija v vojno, se je vrnilo v domovino le 160.000 konj.

»Prepovedana dežela«

Kako velike so tiste neraziskane in zemljepisno doslej še nedoločene pokrajine, ki na Arabskem niti domačini ne stopijo nanje, ker so »prepovedane dežele«, ni moči z gotovostjo povedati. A da obsegajo na sto tisoč kvadratnih kilometrov in da so to peščene in kamnitne pustinje, to je znano. Nepoznane pokrajine so torej navzlic vsem raziskovalcem še zmeraj na svetu, tako na severu kot na jugu zemlje, saj je samo v polarnih deželah na milijone kvadratnih kilometrov še zmeraj nepoznanih. Pred tremi leti so izračunali, da je na zemlji 8 in pol milijona kvadratnih kilometrov neraziskanega sveta.

Vsak dan nov otok

Vrsta belih lis na zemljevidu se pa še poveča, če se vprašaj, ali je na morju tudi še kaj nepoznanih otokov. Brez dvoma smemo misliti, da v Tišem oceanu še dokaj otokov čaka na odkritje. Ko so pred 60 leti pripravljali zemljevid Tihega oceana, je bilo na tem 179 milijonov kvadratnih kilometrov obsegajočem oceanu zaznamovanih 3000 majhnih otokov, a pri marsikakem otoku je pripomba, da še ni raziskan ali da ni točno ondi. Nekateri otoki se zaradi morskih potresov nenadoma pojavijo ali pa enako izginejo. Na ta način utegne vsak dan nastati kak nov otok in kdo ve, kdaj ga bo človek opazil, če se pojavi na takem kraju, koder ladje ne plovejo!

OTROŠKI KOTIČEK

Lea Fatur

Roža in Kopriva

(Pripovedka)

Od takrat je začela mačeha črtiti Rožo in je iskala samo prilike, kako bi jo spravila s poti, da bi ostal grad njenim otrokom. Prilika je prišla. Papež in cesar sta klicala kristjane, viteze in tlačane, trgovce in obrtnike v sveto vojno, da iztrgajo nevernim Turkom božji grob v Jeruzalemu. Pobožni vitez Tihomil je vzel križ in se poslovil od svoje žene. Zdal se je začelo gorje male Rože. Mačeha ji je vzela mehko pernat posteljico in ji poslala v temnem kotu na ostrem pesku. Pri jedi je dobivala Kopriva vse posladke, ki si jih je mačeha privoščila, Roža je dobivala, kar je bilo za posle. Kopriva je imela vsak dan v roki kos maslene ali makove potice, Roža je dobivala tenke koščke črnega

plesnivega kruha. Kopriva je nagajala hlapcem in deklam in je zasramovala berače; Roža pa je bila milo dete, ki se ni zamerila nikomur. Rastla je in bila čedalje lepša in večja kljub vsem pretepanjem in zatiranjem mačeha.

Sprva, ko je bil odšel oče, se je zavzemal za Rožo mačehin sin iz njenega prvega zakona. Pa kmalu po Tihomilovem odhodu je zmanjkalo dečka. Iskali so ga po gozdovih, ob Savi, pa nikjer ni bilo sledu za Katom. Tačas se je zbralo veliko dečkov, ušlo od doma in se napotilo za križarji v Sveto deželo. Najbrž je odšel z njimi tudi Kat. Večina teh dečkov se je pogubila, pomrla ali prišla v turško sužnost. Mačeha je imela zdaj samo Koprivo. Viteza Tihomila, je upala, ne bo več nazaj. Zato more ugonobiti Rožo. Dasi je Kopriva odurna, s takim posestvom bo dobila lahko najlepšega ženina. (Dalje.)

Kako spraviš svežo zelenjavo?

Prav je, da si kupimo zelenjavo za vsak dan sproti, vendar si jo lahko ne usteženo sproti kupiti, zato jo imamo za dva, tri dni skupaj. Kako pa bi zelenjavo spravili, da bi ostala vsaj nekaj dni uporabna?

Spinalno prebereš se isti večer, jo operješ, sesekljaš in enkrat prevreš, pa ne dodamo nobene začimbe, tudi ne soli. Dama jo v lončeno posodo in postavimo na hladno.

Solato prebereš, odstraniš vse nažete liste, odrežeš peclje, pokriješ z nekaj vlažnimi listi in povrh še z vlažno krpo in daš na hladno in v temo.

Cvetačo otrebiš, a je ne operješ. Zaviješ jo v bel, vlažen prtič in daš prav tako na hladno, temen prostor.

Beluše zaviješ v ruto, ki jo prej namočiš v slano vodo, in jih daš nato v lončeno posodo, a jih ne pokriješ.

Kolerabice pa koj prekuhaj in jih daj pokrite na hladno, a brez vsakršne začimbe.

Lord Goldberry je jezdil po podeželski cesti in je srečal potepuha. Lord ga je poklical, rekoč: »Hej, vi, pravijo, da so takile romarji kot vi, jako modri in da več vedo kot marsikak učenjakar. Ali bi mi znali zastaviti kako kočljivo vprašanje?«

Potepuh je premeril lorda od nog do glave in odvrnil: »Zakaj ne, vaša milost. Kaj je na primer v sredi med konjem in oslom?«

Lord se je zasmel, rekoč: »No, za to reč pa res ni treba biti moder! To je seveda mezeg!«

»Nak,« je odvrnil postopač, »v vašem primeru je to — sedlo.«

Pisana šara z modnih gredic

Alli se ti ne zasmije oko ko ob pogledu na teh pet ličnih, prijetnih in tako pomladansko svetlih oblek! Kol na levi je prva obleka iz svile, ki jo krasilo vloženo gube; rob širokega ovratnika in

šanja, ki drug drugega spodbija. Jo. Lepa je mlada nepokrita glava z lično pričesko, in mimo tega prihranil denar za pokrivalo. Vendar — kaka prazna obleka brez pokrivala ne nam dozveva ko i brez pike? Torej kakot? Rekl bi, da je vendarle lepo, če imaš pokrivalo na glavi, zlasti za ženske v zrelih letih. Poleg tega prav tako izdamo denar za pričeske, kakor bi ga izdale za pokrivalo. In pa — modistične morajo tudi poletti živeti...

Alli ti je pa zares treba na vsak način kupiti novo pokrivalo

po. Klobuk držiš kakih 10 Jo 12 minut nad sopro, ki se dviga iz vložne krpe. Klobuk počasi obračaš, da pride sopro do vsakega mesta na klobuku. Ko se klobuk na zraku malo osuši, ga nanovo okrasiš. Takšno osveženje klobuka lahko večkrat v sezoni ponoviš.

Ko izbiraš blago za kako novo obleko, se domisli, da je letošnja moda jako vnetja za tako zvani pepita. Letos se utegneš kar razmahati v tem svojem okusu. Najraznovrstnejša oblačila, tako plašč, kostumi, pelerine, krila in obleke so storjena iz tega mladostno vplivajočega blaga. Temni vložki, dehteč, bel našitki, kaka pestra podloga ali nežnobarvna bluzna pa dopolnjujejo in ozivljajo ta oblačila iz črnebelega blaga a majhnimi kvadrati, — v vsem moramo po-

ovratnica sta iz gladke svile. Zraven te je obleka, kjer so ro-kavi in naplečnik iz vzročaste svile, a životek, krilo in pas so iz gladke svile. Lahko pa sestaviš to obleko obratno. Samostojna postava mladenke je oblačena v angleško svilen obleko z majhnimi vzorci. Krilo, ki je urezano v delih, je položeno v gube. Od obeh mladenk na desni je obleka leve iz dveh vrst svile s pikčastim vzorcem, a obleka desne ima krilo z nabranki in štiri žepa.

V teh dneh se vprašujemo, ali je lepše, če je ženska razoglavna, ali je boljše, če ima pokrivalo na glavi? Ali naj ostanemo zveste klobukom ali naj ga brezhrizno zapustimo? Mnogo je odgovorov na ta vpra-

all ga dati popraviti? Mnogo se da storiti tudi doma. Najprej odstraniš ves nakit, trakove in vse drugo. Nato skrbno skrtišča pokrivalo, ga s kepiclo platnene krpe, ki jo pomočiš v bencin ali močno razredčen salmijak, previdno obdržeš. Potem se klobučevnost pokrivalo takole prenovi: Jako razbeljen likalni postaviš s plosko strango navol in ga pokriješ z ožeto, platneno kr-

misliti, da je prav zdaj tako reko naša dolžnost, da so ženske videti vedre in sveže navzle marsikakim težakom in notranji zatimnitvi — saj je prav junastvo najbolj moderano.

Č?R?K?O?V?N?I?C?A

a — a — a — a — a — a — b — b —
d — e — e — e — e — f — g — h — i — i —
j — m — m — n — n — n — o — p — r — r —
t — t

Er
er
er
er
er

Iz 30 črk poleg danih dveh sestavi 6 besed, ki pomenijo (v drugačnem redu) naslednje: Mesto v Padski nižini; mesto v Prednji Aziji; mačevalne boginje (grš.); vijugasta reka v Mali Aziji; mesto na Bavarskem; spevoigra.

Rešitev z dne 1. maja: Engadin; Benetke; Trenčin; Oplenac; Koblenz; Oksigen.

Moja prepelica - tvoja prepelica

To je nekaj, kar ima prepelica pred filozofom: da prepelica lahko moti filozofa, a filozof ne more prepelice motiti, kadar petpedika. To je precej dolgo preskušal učitelj v pokoji Baveloo. Mirno je sedel v sobi, ves obložen s knjigami, in je razmišljal o skrivnostih časa in prostora — »Pet-pedi!« — in kako se čednost potrpljenja prilagaja značaju slehernega človeka. »Pet-pe-di! Pet-pe-di!«

Baveloo je zavzdihnil in je nagubančeno čela zrl skozi okno na zadanjo steno hiše čevljarja Boetjesa in je gledal tisto preklemano ptičnico...

»Pet-pe-di!« Kako mu je šla prepelica na živce! Tega ne more opisati nobeno pero. Pa je šele nekaj časa visela tu — pedi! — Pa je že več prepelika ko kaka druga prepelica v šestih letih! Saj sicer ni bil slabih živcev, mnogo neprijetnih stvari je potrpeljivo prenašal. Kadar je, na primer, Boetjes — »pet-pe-di!« — kadar je Boetjes sedel pri odprtem oknu in je bil po več ur zaposlen s tem, da je po kosu usnja, položena na kamen, udarjal in nabijal, to je gospod Baveloo prenesel, ne da bi zagodrnjal.

»Pet-pe...« In prav tako je mirno prenašal, če je Boetjes vlekel svojo

»Pa jo daj gospodu učeniku za osem frankov,« se je vmešala njegova žena. »Osem frankov — saj si jih v osmih dneh ne zaslužiš!«

»Prav. Dajte mi deset frankov, pa dobite še kletko zraven.«

Gospod Baveloo je že spregovoril: »Izvrst...«, pa je Boetjes planil vmes: »Pod enim pogojem! Prepelice ne sme te nikamor oddati! Kletko morate obesiti na zadesno steno svoje hiše, tako da bom ptiča lahko zmeraj videl in slišal. Verjemite mi, da zares na vsem svetu ni bitja, ki ga tako rad vidim ko to svojo prepelico!«

Zdal je visela ptičnica s prepelico na steni hiše učitelja Bavelooja. Med tem ko si je poglabljal v razmišljanje, kako se čednost potrpljenja prilagaja značaju slehernega človeka, je prepelica petpedikala. Tri dni je Baveloo samo čakal, kdaj bi jo zadel, pa je bil dal svojo besedo, in mimo tega se je temu upirala Rozina, njegova žena, že zaradi varčnosti. Dejala je: »Ptič, ki stane deset frankov! Saj bi bilo greh...«

»To ni prav. Človek ne sme svojega srca prepustiti neki prepelici!«

»Meni se zdi, da ste ji vi tudi že dali svoje srce — gospod učenik!«

»To ni eno in isto — pošteno sem jo plačal.«

»Res je — ampak...« Boetjes je povedal svoj drugi vzrok — in drugi vzrok, ki ga človek navede, je zmeraj pravi.

»Gospod, veste, to je tako: Odkar visi prepelica pri vas, mi gre njeno petpedikanje na živce.«

Nekaj časa je bilo vse jako tiho. Zakaj, s temi besedami se je učitelju odkrilo novo spoznanje. Mahoma je

mного bolj jasno spoznal čednost potrpljenja glede na prilagodnost k značaju slehernega človeka. Slednjič je rekel:

»Boetjes, v tej prepelici zadevi tiči veliko modrosti.«

A Boetjes je osuplo kriknil: »Meni se zdi, da bosta dva človeka vsak čas znorela, in eden od teh dveh sem jaz!«

»Šit!« je dejal Baveloo. »Počakajte, da pogledava tej reči na dno. Če kdo bobna s prsti po mizi, vam gre to na živce, a če vi to storite, je pa to godba! Če kdo topota z nogami po tleh, postanete živčni, a če vi to storite, ste veseli ko kak fantič, ki sedi na vrtljaku.«

Boetjes je prikimal. Baveloo je hotel navesti še kak zgled, a Boetjes ga je prekinil, rekoč:

»In če petpedika sosedova prepelica, postanem razburkan, a če petpedika moja, me to veseli.«

»Tako je, vidite! Zdal pa še ocvrek iz te zgodbe: Človek si mora zmeraj misliti, da je sosedova prepelica njegova prepelica. Ali ni to lepa modrost?«

»Je! Le škoda, da nisva do te modrosti prišla pred osmimi dnevi. Zbogom, gospod učitelj!«

Odšel je, a učitelj se je še bolj globoko zamislil.

(Flamsko: Fleerackers).

S. S. VAN DINE: 69

Umorjeni Kanarček

»Hočete še podvojiti?« je vprašal Vance. »Stiritisoč?«

Markham je presenečen pogledal Vanceja in tudi Allenov obraz je izražal zmedenost. Mislim, da so bili vsi navzoči začudeni zaradi Vancejeve ponudbe, kajti Vance je dobro vedel, da je s tem dal Mannixu velikansko prednost, ker mu je dovolil poznejšo podvojitev postavk. Bilo je gotovo, da bi končno le izgubil. Mislim, da je Markham hotel ugovarjati, toda Mannix je že pograbil karte in jih začel mešati.

»Stiritisoč!« je vzklilil, položil karte na mizo in dvignil. Dobil je kraljico.

»Mislim, da te ne boste premagali.«

»Bržkone imate prav.« Dobil je trojko.

»Se?« je vprašal Mannix z dobrodušno bojevitostjo.

»Dovolj!« je dejal Vance z utrujenim glasom. »Preveč razburiliva je ta igra.«

Pristopil je k pisalni mizi in podpisal ček za tisoč dolarjev v korist Mannixa. Nato se je okrenil k Markhamu in mu podal roko.

»Zahvaljujem se ti za lepi večer... Nikar ne pozabi, da bova jutri kosila skupaj. Ob enih se dobiva v klubu. Soglasaš?«

Markham je okleval.

»Prav rad... če ne pride kaj vmes.«

»Nikar se ne boj... nič se ne bo zgodil...«

lo...« je vztrajal Vance. »Niti sam ne več, kako želiš, da se snideva.«

Ko sva se vlačila domov, je bil nenavadno zamišljen in molče. Niti z besedico mi ni hotel pojasniti dogodkov. Samo, ko mi je voščil lahko noč, je še pristavil:

»Samo ena točka še manjka v naši uganki in dokler ne najdemo te, je vse ostalo brez vrednosti.«

XXVIII.
Krivec.

Torek, 18. septembra ob eni uri.

Naslednje jutro je Vance zelo pozno vstal. Po zajtrku je začel pregledovati katalog keramike, ki naj bi bila drugi dan prodana na dražbi. Ob enih sva prišla v klub, kjer sva se sešla z Markhamom v jedilnici.

»Danes moraš plačati ti, prijatelj!« je dejal Vance. »Nikakor pa ne bom imel prevelikih zahtev.«

Markham ga je ironično pogledal in dejal: »Nikakor se ne čudim, če si postal skromen potem, ko si to noč bil tako zapravljiv, in ko si imel tako smolo.«

Vance ga je pogledal.

»Jaz pa sem menil, da sem imel nenavadno srečo.«

»Dvakrat si jo imel v rokah, a obakrat si jo zapravil.«

»Vedi,« je mirno priznal Vance, »da sem obakrat poznal karte svojih nasprotnikov.«

Markham je presenečeno zastmel vanj.

»Res je to,« mu je zatrdil Vance. »Pripravil sem igro že vnaprej. Ne vem, kako naj ti izrazim svojo hvalečnost, ker si bil tako obziren,

da me nisi spraševal o mojem tovarišu, o gospodu Allenu. Bil sem tako neolikan, da sem ga privedel k tebi ne da bi ti o tem prej kaj povedal. Moram ti zadevo pojasniti in te prositi oprostjenja. Allen ni nikakr cvet aristokratske družbe, a nikakor ni brez posebnih sposobnosti. Ta gospod Allen ni namreč nihče drugi, kakor zloglasni Doc Willey Allen.«

»Doc Allen! Tisti lump, ki je vodil znameniti klub, Eldorado?«

»Da, prav tisti. Poleg tega je zelo spreten pri kartah, posebno v tem, kar imenujejo »popravljanje sveče!«

»Sloče me torej prepričati o tem, da je Allen sinoči pripravil karte?«

Markham je bil ogorčen.

Samo dvakrat je to storil. Morda si opazil, da je obakrat on mešal in delil karte. Sedel sem na njegovi desnici in vsakikrat privzdignil karte tako, kakor mi je on že prej naročil. Upam, da me zaradi tega ne boš grajal, kajti obakrat sta zmagala Cleaver in Spotswoode. Kljub dobrim kartam, ki mi jih je dal Allen, sem izgubil, pa še kako!«

Markham je nekaj časa v zadregi gledal prijatelja, nato pa se je zasmel na ves glas.

»Bil si filantropsko razpoložen. Dal si Mannixu tisoč dolarjev, ko si mu dovolil, da je vsakokrat podvojil postavko. Bila je prav don Kihotska igra.«

»Vse je odvisno od tega, s kakega stališča gledaš stvar. Kljub izgubi, katero pa mi bo brez dvoma vrnila Pravica, se mi je igra zelo dobro posrečila... Dosegel sem namen, ki sem si ga zastavil, ko sem predlagal ta sestanek.«

»Saj res,« je nekako malomarno dejal Markham; »če se ne motim, si hotel ugotoviti, kdo je umoril gospodično Odell.«

»Kako sijajen spomin imaš!... Izjavil sem tudi, da bom danes vse pojasnil.«

»Koga naj aretiram?«

Vance je molče srbel kavo, nato pa si je prižgal cigareto.

»Prepričan sem, da mi ne boš verjel,« je mirno dejal. »Morilec je Spotswoode.«

»Res?« je posmehljivo vprašal Markham. »Bil je Spotswoode, kaj ne? Dragi prijatelj, zdi se mi, da bi me rad potegnil. Rad bi sicer naročil Heathu, naj pripravi okove, a v današnjih časih je umor na razdaljo nemogoč. Dovolil mi, da ti naročim še nekoliko prigrizka.«

Vance je kakor v obupu razprostrl roke.

»Res čudovito je, kako si navezan na optične prevare. Podoben si otroku, ki veruje, da je čarovnik naredil v klobuku živo veverico iz papirja samo zato, ker je videl, da je živalica skočila iz klobuka.«

»Zdaj na postajaš že žaljiv...«

»Seveda!« je smeje dejal Vance. »Najti moram nekaj močnega, da te osvobodim čara dejstev in zakonitih dokazov. Ali imaš tako malo domišljije?«

»Zdi se mi, da me hočeš pripraviti do tega, da zaprem oči in gledam v domišljijo, kako sedi Spotswoode tukaj v klubu in izteguje roke proti 71. cesti!... Tega nikakor ne morem storiti. Čisto navaden človek sem.«

»Če stvar gledaš tako, je res videti nadnaravna. Vendar ni nikakega dvoma, da je Spotswoode morilec.«

Kaj moram vedeti o nogometu?

Zdaj, ko se je spet okrog tisoč Ljubljancev navadilo, da se podajajo ob nedeljah na nogometno igrišče, ne bo odveč, če ponovimo nekaj osnovnih pojmov o nogometu, o nalogah igralcev, pravicah gledalcev ter o vedenju športnikov, zoper katero slišimo pogostno pritožbo.

Ce povemo, da se igra nogomet z nogami in da služijo roke samo za pomoč pri tekih ter za ravnavno spremljavo v mnogoterih kočljivih položajih, tedaj nam je takoj jasno, da je izraz »nogomet« točen. Zato zanimivo igra bi morali nazivati »žogobrec, je pa to izraz, katerega tako priljubljena igra res ne zasluži. Ostali bomo pri stari, udomačini besedi nogomet, četudi ni popolnoma točna. Žoge namreč ne mečemo (razen če pade izven mejnih črt igrišča), pač pa jo brcamo, udarjamo in odbijamo.

Vsak otrok ve, da igra nogomet dve moštvi po enajst igralcev. Edini mož, ki sme igrati tudi z rokami, je vratar, ki stoji med podboji. Njegova naloga je, da pazi na nedotaknjenost prostora med podboji, ki bi mu lahko rekli, da pomeni ahilovo peto prostranega travnika. Vratarja podpirata dva branilca kot predstraži. Pred obrambo so trije krilci, ki skrbijo za zvezo med obrambo in napadom. V prvih borbenih črtah ima vsako moštvo svojih pet neustrašenih napadalcev. Kakor vidimo, je polje taktično zasledeno. Enajst mož se bori za žogo in jo skuša spraviti v nasprotnikova vrata.

Igra je navidezno preprosta, a zelo zanimiva, če imate pred seboj fante, ki znajo igrati z glavo. Pri tem seveda ne mislimo na fizično igro z glavo, pač pa na duhovite domislice in posrečene taktične poteze. Poglejvaje zase so nogometna pravila, ki obsegajo sicer samo nekaj tipičnih strani, v resnici pa so tako izpopolnjena kot malo kateri zakon. To vedo najbolje nogometni sodniki, ki jih morajo od časa do časa prebirati, to pa čutijo tudi igralci, o katerih teden za teden beremo, da so bili kaznovani, ker so se pregrešili proti nogometnim postavam.

Kaj je v nogometu prepovedano? Kratek odgovor bi bil: vsako igranje z rokami, nevarno igranje, surovost ter nešportno vedenje v besedi in dejanju. — Igralcem je že v krvi, da se ne smejo dotakniti žoge z rokami, prepovedano pa je tudi boriti se z rokami proti nasprotnemu igralcu. Tudi to je znano vsakemu nogometnemu začetniku, vendar... Kljub natančnim pravilom pa je nogomet vendar nevarna igra. Kdaj pa kdaj se zvrne igralec, obleži na tleh, prenaša bolečino molče ali pa javka. Tu je treba razlikovati nesrečo od surovosti. Dolžnost sodnika je, da presodi slučaj ter surovega igralca kaznuje, dolžnost igralca pa je, da prenaša bolečino močito kakor se spodobi za utrjenega športnika. Mimogrede: v takih primerih bi radi videli malo več spartanskega duha!

Ce preskoči žoga igrišče, tedaj govorijo o »outu«; v tem primeru mečejo žogo nazaj z rokami. Če pa požeje igralec žogo čez lastno črto za vrati, tedaj prisodi sodnik kot (corner). Kot se tolče, kakor beseda sama pove, iz kota, omogoča pa čisto zrele priliko za gol.

Nogomet je navidezno preprosta igra, zahteva pa od igralcev neverjetno veliko znanja in telesne izurjenosti. Ogromno vaje je treba, da breniš žogo tja, kamor hočeš, da je moč udarca dinamično preračunana, da je polet žoge odmerjen glede smeri, višine, daljine in moči. Kako težko je teči z žogo (dribling), varati nasprot-

nika, pravilno podajati in točno streljati ve samo tisti, ki je sam igral nogomet. In če znaš vse to, če znaš žogo tudi v najhujšem doskoku prijeti (stopati), obvladaš šele svoj instrument, kar pa ni dovolj za igro v orkestru moštva. Ko obvladaš tehniko, se moraš učiti taktike, zlasti pa tovariškega igranja, pri katerem pride do veljave povezanost moštva.

Dobri in izkušeni igralci nogometa ne navdušujejo svojih gledalcev le z dovršeno tehniko, postrtovalno igro in borbenimi naskoki, pač pa s hitrimi odločitvami in izvirnimi domislicami ter z rešitvami vseh zagonetnih situacij igre. Sreča pri nogometu je okrogla kakor žoga, in tudi v tem je posebna draž igre, ki navdušuje milijone gledalcev po svetu.

Pri našem domačem nogometu pogrešamo duhovitosti, to pa zaradi tega, ker se večina igralcev bori s tehniko in s fizično kondicijo. Tega jim kajpak ne moremo zameriti, pač pa bi že bil čas, da jih ne bi bilo treba opozarjati na osnovna športna načela. Da ne bo nespornost, poudarjamo, da zelo obrabljamo borbenost, porazno pa vpliva na šport in na gledalce vsaka surovost in vsak primer nedostojnega vedenja bodisi v obliki žaljivk, kletvic ali udarcev ob nasprotnikove noge. Med tednom smo že spregovorili besedo o navijanju in o športni publiki. Pri navijanju ne gre ploskati, kadar opazimo napako nasprotnika, čeprav je razumljivo, da so ljudje nasprotni stranke tudi napak veselji; športno pa to ni! Pravica gledalcev je, da bodrijo svoje moštvo, da ga hvalijo z vzkliki — zmerjanje, prekanjanje in dajanje nasvetov s tribune pa je odvratno.

Šport v kratkem

Iz službene objave Nogometne zveze. Dne 25. t. m. bodo na sporedu naslednje tekme: Vič : Zabjak, Ljubljana : Dopolavoro t. t. — Zveza poziva gg. Zibelnika J. (SK Vič), Kislja F. in Rotha F. (Dopolavoro t. t.) ter zastopnika SK Korotana, da se zgledajo v zvezni pisarni zaradi zaslusanja. Nad Kislom in Rothom se izreka do nadaljnjega suspenz. — Na podlagi sodnikovega poročila se izreka igralcem Kocjanu (SK Mars) in Marnu (Dop. t. t.) ukor. — Nagodetu Slavku se izreka prepoved igranja do 20. maja. — Zveza poziva vse klube, da ji nemudoma dostavijo za vse doslej verificirane igralce točne rojstne podatke najkasneje do sobote, 15. maja. Dalje je bilo sklenjeno, da se prične prvenstveno tekmovanje rezerv in mladinskih moštvev v nedeljo, 25. maja. Klubi se opozarjajo, da nemudoma izvrše verifikacije mladine s točnimi podatki rojstva, kajti nastop novemu igralcu ne bo dovoljen, če ne bo imel na izkaznici pečata Zveze z rojstnim letom.

Glavna točka nedeljskega nogometnega sporedu v Ljubljani bo srečanje med Hermesom in Marsom na igrišču v Šiški ob 17. uri.

Vodja nemške telovadne in športne zveze na Slovaškem, Walter Donath, je padel na vzhodnem bojišču.

Petnajstletni rekord je padel. V Anversu je izboljšal Heuvelmans belgijski rekord v prsnem plavanju na 200 m od 2:51 na 2:50,2. Prejšnji rekord je postavil van Parijs l. 1928.

Finska lahkoatletska zveza je odobrila tekmovalni spored letošnje sezone, ki bo obsegal 26 večjih prireditvev, med njimi 6 mednarodnih. Pri

mednarodnem sporedu se zanašajo Fini na Švede, s katerimi so dogovorjeni za medsebojna gostovanja.

V olimpijskem stadionu so gledali medmestni dvoboj med Berlinom in Hamburgom. Hamburgani so že vodili z 2:1, nazadnje pa so končali tekmo s 3:3.

Dr. Bauwens bo sodil mednarodno nogometno tekmo med Madžari in Švicarji, ki bo 16. t. m. v Zenevi.

V dunajskem nogometnem prvenstvu se vedno vodi Vienna. Preteklo nedeljo je igrala proti Dunajskemu novemu mestu in ga premagala s 4:1. Precej občuten poraz so doživeli Gradčani, ki so podlegli proti Wackerju z 1:8. Ta tekma je bila za Wacker zelo važna, kar je razvidno tudi z visokega obiska, ki je znašal 17.000 gledalcev. Po 20. kolu ima Vienna 30 točk, WAC 27, EAC pa 25.

Prostovoljna telovadba na Švedskem — tako imenujejo udejstvovanje telovadnih društev, ki gojijo švedsko gimnastiko po Lingovem sistemu — se je v zadnjih letih tako razmahnila, da so morali ustanoviti poseben mesečni časopis, v katerem objavljajo telovadne učne slike in strokovne članke za društvene vadiatelje. Ime novemu mesečniku je »Gymnastik-ledaren«.

Slovaški igralci tenisa bodo nastopili v kratkem na dveh mednarodnih tekmah. Danes bodo začeli z dvobojem proti Romunom v Bukarešti, v začetku junija pa se bodo borili v Bratislavi proti zastopnikom Hrvaške. V slovaškem predstavništvu bodo igrali Vrba, dr. Fillo, Košnar, Illes in Krejčí.

Mali oglasi

Prodamo

Izposodite si gramofon in plošče proti majhni odškodnini pri tl. »Everest«, Prešernova ulica št. 44.

Amer. pisalni stroj

In damsko kolo »Opel«, prodam. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 2213.

Star zapravljivček

napročaj. Vidovdanska 4.

Dva šivalna stroja

original »Singer«, ugodno prodam. Kamniška ul. 13. pritišče levo. (1)

Rožičeva moka

Ljubljene koeke za juho, sadni med. Verbič, Stritarjeva ulica. (1)

Stanovanja

Jstejo: Zamenjam

komfortno 4 sobno stanovanje (vila, center) za enako najraje 3 sobno. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 3241.

Kupimo

Pisal. in računske stroje stalno kupuje po najvišji dnevni ceni ali vzame v račun za nove »Everest«, Prešernova ulica št. 44.

Objave

Otroški plašček

se je našel v torek zvečer v »Zvezdi«. Lastnik naj se oglasi na Mirju št. 25-1.

KINO MATICA 22-41

Kot veša v plamenu se ženska pogubi v ljubezni... Odličan film češke produkcije s Hano Vitovo v gl. vl. Režija František Čap

»Nočni metulj«

Krasna ciganska glasba, petje in globoka vsebina!

PREDSTAVE dnevno ob 15. 17 in ob 19.15!

V nedeljo MATINEJA ob 11 dopoldne:

»Železna krona«

TEL. KINO UNION 22-21

Pretrsljiva drama mlade nezakonske matere

»Učiteljica«

V glavnih vlogah: Maria Denis, Nino Besozzi, Enrico Glori in drugi...

Predstave: delavnik ob 15.30, 17.30 in 19.30; ob nedeljah ob 10.30, 15.30, 17.30 in 19.30!

TEL. KINO SLOGA 27-30

Tiha in vsakdanja epopeja morskih lovcev v najmanjših edinicah vojne mornarice

»M. A. S.«

V gl. vl.: Andrea Checchi, Vera Bergmann, L. Pavese. — Film izdelan s pomočjo Ministrstva kr. mornarice. Dodatek: Bela opojnost!

Zaradi velike dolžine filma predstave ob 14.30, 16.45, in 19. V nedeljo pa še ob 10.30!

Filatelija

Filatelisti!

Ugoden nakup raznih filatelističnih novosti: znamenj, filatelistične literature, katalogov, »JOL« albumov itd., dobite pri filateliji »M. A. D. I. N. S. K. E. Z. A. L. O. Z. B. E.«, Ljubljana, Stari trg št. 30.

Posestva

Prodamo:

hišo, enodružinsko, vokalno, idealna lega v Sp. Šiški; parcele v Sp. Šiški in ob Smartinski cesti. Pojasnila daje real. pisarna Pristavec Franjo Ljubljana, Cesta Arletle Rea št. 3 (poleg trgovine Stupica). (p)

Potrji javljamo, da je umrl naš ljubljani soprog, najboljši oče, stari oče, tast, brat, stric, gospod

Anton Perko

ravnatelj v pokoju

Pogreb dragega pokojnika bo v soboto, dne 15. maja 1943 ob 4 pop. iz kapelice sv. Antona na Zalah k Sv. Križu.

Ljubljana, Kranj, Smederevo, dne 13. maja 1943.

Zalujoči ostali.

ČAŠA EGIPTOUSKEGA PODKRALJA

U. Mioni 30

»Kaj se dogaja?« vpraša nočna straža. Veliki dvorjanik skomigne z rameni. »Moral bom opozoriti podkralja. Pa ne upam. Kasno je že...«

Služabniki so pa menili, da se kljub pozni uri mora obvestiti Zafnatpanea. Zadeva je taka, da se je treba oskrbeti. Morda ima Ramuzenti zlobne nakane povzročiti Zafnatpaneu veliko zlo. Vendar veliki dvorjanik omahuje. Ne upa zbuditi gospodarja.

Položaj je rešil sam Jožef, ki se je zaradi hrupa služabnikov zbudil, vstal, se oblekel brez pomoči in pojavil v veži.

»Zafnatpanea! Abrec! Abrec! zakličejo služabniki, ko ga zagledajo.

»Zakaj ta hrup?« vpraša živahno podkralj. »Ujeli smo tega človeka, ko je baš hotel oditi iz hiše,« mu pove veliki dvorjanik in pokaže na jetnika, ki leži zvezan na tleh.

»Kdo ga je prijel?«

»Jaz,« reče nočni stražar, ponosen, da je to storil, v nadi si nagrade.

»Kako?«

Nočni stražnik pripoveduje.

Ko je napravil obhod, je zaslišal sumljiv ropot, se previdno približal izhodu in dobro skrit za stebrom je lahko opazoval moža, ki se je napravljal k izhodu z bronasto svetilko v roki. Prepoznal je v njem Ramuzentija, ka-

teremu ni bilo dovoljeno oditi in zavedajoč se svoje dolžnosti, ga je zgrabil.

Jožef ga pohvali: »Veliki dvorjanik ti bo dal dva srebrna prstana.«

Močni stražnik se hvaležno prikloni. Jožef se ni omejeval le na hvalo; znal je poplačati z zvonečim denarjem.

»Kje je vratar?« vpraša dalje.

»Podkralj se je.«

Podkralj vstopi v vratarjevo sobico, kjer ga najde na tleh nezvestnega. Varjeno vino ga je iztirilo. Vidi veliki vrč še do polovice poln, vidi prazno čašo na mizi in drugo na tleh razbito in vse mu je jasno.

Vratar ni imel sredstev, da si kupi cel vrč hebronskega vina, ker je bilo predrago. Ubogi suženj, ki je s trdom zbral kak mal denar in obliki dobro zaslužene napitnine, bi v dveh letih skupaj ne zbral toliko, kolikor je stalo sladko in močno upijanjivo vino. Nekdo je vino prinesel z namenom, da ga upijani.

»Odneseš ta vrč. Shranite ga kot je, ne da bi zmanjkala niti kapljica, vratarja pa zaprite v ječo. Ko se bo zavedel, me obvestite,« naroča Jožef.

Takoj je hotel zaslišati Ramuzentija. Vedenje malega ovaduha mu je dalo mnogo misliti. Zakaj se je vtihotal v hišo? Zakaj je napadno ovadil Jožefove brate? Zakaj je upijanal vratarja in zakaj je hotel ob tej nenavadni uri oditi? Kako je prišel v hišo?

Ta človek ima gotovo zlobne namene. Toda kakšne? Jožef hoče izvedeti, da se zavaruje pred morebitno nevarnostjo.

Veli prinesli jetnika v malo sobo poleg veže, obdrživši pri sebi velikega dvorjanika, ki je zanesljiv in veli služabnikom, da se odpravijo spat. Samo nočna straža naj bdi na hodniku.

»Vse odkrito priznaj. Le to te bo rešilo,« reče jetniku.

Ta se nesramno smeje.

»Nimam kaj priznati. Zal mi je le moje poštenosti. Zrtvoval sem čas, da ti pokažem svojo ljubezen in te rešim, v zameno za to sem pa ujet in zvezan kot navaden zločinec,« ugovarja Ramuzenti, ki hoče zdaj, ko je igro tako rekoč izgubil, izigrati še zadnjo karto in vse zanikati.

»Lažnivec! vikne podkralj.

»Ne lažem!«

»Priznaj. Je boljše!«

»Nimam kaj priznati razen to, da sem te zelo ljubil, ker si rešitelj Egipta in sem hotel sebe in vse moje sile posvetiti tebi in tvegal celo življenje, da te rešim.«

»Nič ne priznati?«

»Sveti bik naj me kaznuje, ako lažem!«

»Ali si res izvolunil kake roparje?«

»Da.«

»Sklenili so me umoriti?«

»Sklenili so te kaznovati zaradi lakote, ki je zadela Egipt.«

»In te si prepopal v deseterih možeh, o katerih si mi govoril?«

»Ne rečem ravno, da bi jih prepoznal. Ne morem prisoči, da so prav ti. Sem pa tako prepričan o tem, da bi dal obe roki v žrelo boga Apisa in boga Mnevi ali obeh, ako tako želiš. Ti se nisi ravnal po mojem nasvetu.

Moral bi jih bil prijeti in mučiti. Priznali bi bili, da so krivi. Toda ti si predobro, se daš prehitro prevariti in zapiraš tiste, ki te ljubijo,« pravi Ramuzenti z vno in sočutjem.

Bil je izboren glumec in bi bil prevaral tudi Jožefa, ako bi ne bil poznal skrivnosti teh mož.

»Kje pa si bil danes ves dan?«

»V mestu; namenil sem se jutri odpotovati v moje Tebe s sto vrati, kjer me v skrbih pričakujejo žena in otroci. Napravil sem nekaj obiskov in sklenil nekaj kupčij. Lahko si misliš, da nisem napravil dolge poti iz Teb v to mesto brez kakega vzroka.«

»Povej mi imena oseb, ki si jih obiskal.«

»Rad. Ali naj to takoj storim?« vpraša Ramuzenti drzno.

»Pozneje. Kdaj si se vrnil?«

»Ob sončnem zahodu.«

»Ni res.«

»Res je.«

»Kdo ti je odprl?«

»Vratar.«

»Kako pa je to, da te niso našli v hiši, ko sem že dolgo po sončnem zahodu poslal po tebe?«

»Ali sem jaz kriv, ako so tvoji sužnji slepi in leni? Bil sem doma še pred sončnim zahodom. Ako bi me bili malo bolj skrbno iskali, bi me bili našli.«

»Kje pa si bil po sončnem zahodu?«

»V sobi služinčadi, da bi mi dali ležišče.«

»Kaj pa si malo prej iskal na hodniku in zakaj si hotel odpreti vrata?«

»Večkrat je potrkalo leseno klavirce na bronasto ploščo.«